

Հ. ԱՆԱՆԻԱ ԳՈՆՏԱՔՃԵԱՆ

ՆՈՐ ԸՆԹԵՐՑԱՐԱՆ

ՆԱԽՆԱԿԱՆ ԵՒ ԵՐԿՐՈՐԴԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑԱՅ ՀԱՄԱՐ

Ա. Յ. Գ. Ե Ս Տ Ա Ն

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

Բ. ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՎԵՆԵՏԻԿ Ս. ՂԱԶԱՐ

1932

ՎԻՊԱՍԱՆԱԿԱՆ, ՊԱՏՄԱԿԱՆ

ԵՒ ԱՅԼ ԸՆԹԵՐՑՄԱՆ ԳՐՔԵՐ

Զուից ֆր.

ԱՂԱՆԻ — Վեգ. փ. Մերիմի. թրգ. Հ. Գ. Ներսիսյան	1 20
ԱՂԲԱՐ ԹՈՎՄԱՍԻ ՏՆԱԿԸ. — Վեգ. ամերիկեան գե. րինքու. կեանքէն (Գ. Տալ.)	4 —
ԱՆԵԱ ԿԱՄ ՍԷՐ ԽՆՈՂԱԿԱՆ. — Վեգ. ՏԸ ՄԱՐԼԵՅԻ. թրգ. Հ. Օ. Գաբրիէլյան	1 —
ԱՆՈՐ ԵՐԹԱՆՔ. — Հ. ՄԷՆՔԻՆՎԻՉԻ. թրգ. Հ. Ա. Յով. սէփեան	— 80
ԱՌԱՄՔ ԱԶԳԱՅԻՆՔ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆՔ. — Հ. Ս. ՃՈՒՂԱՐՏՆԱՆ	— 60
ԱՌԱԿԵ ԵՒ ՎԱՐՔ ԵԶՈՎԼԵՈՍԻ (ըմգ մամլում)	***
ԱՌԱԿԵ (ՄՐՏԱՆԱԿ). — Մարկիսայ Վանդան հեղինակներէ	— 50
ԱՌԱԿԵՆԻ ՔԵՐԹՈՒԱՆՔ. իմքմագիրը և թրգ. Հ. Գե. բաղբէ Գաբրիէլյանի	4 —
ԱՌՁԵՈՆ ՏՆՏԵՍԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ. — ՌԱՐԷԻ. թրգ. Հ. Գ. Նազարեթեան	1 50
ԱՐԱ ԳԵՂԵՑԻԿ. — Վեգ. Յ. ՊԱՐՐԻՂԻ. թրգ. Հ. Կ. Խաչէնտէրեան	2 —
ԱՐՔԱՅՈՒԹԻՒՆ. — Տանգէլի. թրգ. Հ. Ար. Ղազիկ. պատկերազարդ.	4 —
ԱՔՍՈՐԱԿԱՆՔ Ի ՍԻՊԵՐԻԱ. — Վեգ. Գրաբ. Տիկիմ. ՔՈՐԷՆԻ. թրգ. Հ. Ե. Հիւրմիզ	1 50
ԲԵԼԻՍԱՐԱՅ ԱՐԿԱՆՔ. — Վեգ. ԺԱՆՆԻՍԻ. Գրաբ. թրգ. Հ. Ե. Հիւրմիզ	1 —
ԲԻԶԶԻՈՒԱ. — Վեգ. ՄԷՆԳԻՆԻ. թրգ. Հ. Գ. Նազարեթեան	1 —
ԳԵՆՈՎԱԲԷ. — ՈՏԱՆԱՌՈՐ Վեգ. զրեց Հ. Վ. ՊՈՒՏՈՒՐՆԱՆ	1 30
ԳՈՐԾԱՌՈՐՔ. — Խաբուրդներ բարոյ. և անանական	1 —
ԳՐԱՎԱՐԱՆ ԹԱՏՐԵՐԴԱԿԱՆ. — 22 հատր. հատր կ'արմէ	— 80
ԴԱՍՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ԱՂՋԿԱՆՑ. — ՅԵՆՆԻՈՆԻ. թրգ. Հ. Ա. Գաբրիէլյան	2 —

ԱՊՍՊՐԱՆՔՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ ԴԻՄԵԼ

IMPRIMERIE ARMÉNIENNE

St. Lazare

VENISE (Italie)

ԱՅԳԵՍՏԱՆ

ԾԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

Ն Ա Լ Է Ր

Լիզպոնի Գալուստ Կիւլպէնկեան

Հիմնարկութեան կողմէ

Հայկական ՍՍՌ Գիտութիւնների

Ակադեմիայի Մատենադարանին

1966

491.99(075)

493

Հ. ԱՆԱՆԻԱ ԳՈՆՏԱՔՃԵԱՆ

ՆՈՐ ԸՆԹԵՐՑԱՐԱՆ

ՆԱԽՆԱԿԱՆ ԵՒ ԵՐԿՐՈՐԴԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑԱՅ ՀԱՄԱՐ

Ա Յ Գ Ե Ս Տ Ա Ն

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

Բ. ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՎԵՆԵՏԻԿ Ս. ՂԱԶԱՐ

1932

ԿԶԷ
774

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ ԱՇԱԿԵՐՏԱՑ

ԳԻՏԷՔ սիրելի պատանիներ որ ձեր մտքերը արգասաբեր կոյս երկիրներ են: Դուք, այդ մատաղ հասակին՝ շուտով կը պտղաբերեք այն ամեն հոռետերը՝ որ կը ցանոսին ձեր մտքին մէջ:

Դուք ամէնքդ ալ պիտի ապրիք օգտակար ըլլալու ձեր անձին, ձեր ծնողքին և ձեր ազգին. ներկայ դարուն՝ գիտութեամբ միայն կրնաք հասնիլ ձեր նպատակին:

Գիտութեան առաջին աստիճանը՝ ընթերցումն է. և ընթերցարանիս առաջին հատորը ձեզի ընծայած տետնին՝ մեզի միակ նպատակ ըրած ենք, այնպիսի համեղ, հետաքրքրական, գեղեցիկ յօդածներու փոխել մը կազմել՝ որ դուք ո՛չ բէ միայն ընթերցման վարժութիւն ընեք՝ այլ և սիրեք ընթերցումը որ ձեր ամբողջ կեանքին՝ միակ հաշտ տարի՛ւ և անբաժան ընկերը պիտի ըլլայ:

Ընթերցարանիս մէջ զետեղած ենք նաև գեղարուեստական նկարներ: Ինչպէս որ ընթերցումը ձեր մտքին՝ այսպէս ալ նշանաւոր նկարիչներու գործերը ձեր հոգեոյն մէջ ազնիւ զգացումներ պիտի արթնցնեն:

Մեր այս ընթերցարանը, կը յաւանք բէ ձեր մաքուր մտքերուն և սրտերուն մէջ բարի զգացումներ պիտի սերմանէ, և դուք շուտով պիտի պտղաբերեք: Այս է մեռակնկալած վարձատրութիւնը:

Ա. Յ. Գ. Ե. Ս. Տ. Ա. Ն.

ԳՈՒՈՐՇԻՆ՝ ԵՒ ԽՈՐՈՎԱԾԸ՝

Եզրիպտոսի Աղեքսանդրիա քաղաքին մէջ կան փո-
ղոցներ՝ ուր սարակինոս¹ խոհակերներ² կերակուր կը
ծախեն, և ժողովուրդը հոն կը գտնէ ամենէն աւելի մա-
քուր և համեղ³ կերակուրները: Երկուշաբթի օր մը,
աղքատ սարակինոս մը՝ որ դրամ չունէր, Ահմէտ անու-
նով խոհակերի մը խանութին դիմացէն անցաւ, և որով-
հետեւ դրամ չունէր, ձեռքի հացը խորովածին տապակին⁴
վրայ բռնեց ու թողուց որ լաւ մը ծծէ անկէ բուրած
գոլորշին, և ապա կերաւ: Ահմէտ՝ որ այն առաւօտը
լաւ առուտուր չէր ըրած, նեղուեցաւ, և խեղճ սարա-
կինոսին օձիքէն⁵ բռնելով. «վճարէ առածիդ գինը»
պոռաց: Խեղճ սարակինոսը պատասխանեց. «Ես քու

1. Գոլորշի, շոգի. — 2. Խորոված, տապկուած միս. — 3. Մարա-
կիմոս, տաճիկ ցեղ մը. — 4. Խոհակեր, կերակուր եփող. — 5. Համեղ,
համով, ախորժելի. — 6. Տապակ. տ. թավա. — 7. Օձիք, զգեստի
վզին մասը:

խոհանոցէդ¹ միայն գոլորշի առի »: « Տո՛ւր, ուրեմն, անոր գինը » կրկնեց Ահմէտ: Խնդիրը դատաւորին դիմացը ելաւ: Սուլթանը իր թագաւորութեան մէջ գտնուող գիտունները հաւաքեց և անոնց դիմացը դրաւ այս խնդիրը որպէս զի լուծում մը տան: Գիտունները սկսան վիճել, ոմանք աղքատին իրաւունք կու տային, ուրիշներ՝ Ահմէտին: Վերջապէս հետեւեալ վճիռը տուին.

« Նկատելով որ աղքատը գոլորշին միայն վայելելու է առանց խորովածին դաշելու, թո՛ղ առնու դրամ մը և զայն զարնէ սեղանին: Դրամը ձայն կու տայ, և այն ձայնով խոհակերը վճարուած համարուի »:

Այնպէս ալ հրամայեց Սուլթանը: Ահմէտ՝ փոխարէն խորովածին գոլորշիին, դրամին հնչիւնը ստացաւ:

ՀԻՆ ԻՏԱՆ. ԱՌԱԿ

ԳԻՆՈՎԸ ԵՒ ԻՐ ԿԻՆԸ

Կին մը անուղղայ² գինով էրիկ մ'ունէր: Զինքը այդ ախտէն³ ետ կեցնելու համար ամէն տեսակ միջոց գործածելէն վերջ, մտածեց անոր կրօնական զգացմունքը ձեռք աւանդել ու զրկեց քահանայի մը որպէս զի խոստովանանք ըլլայ: Քահանայն անոր դժոխք սպառնացաւ եթէ ետ չկենայ այդ ախտէն, և յանձնարարեց որ գէթ պզտի գաւաթով խմէ: Եւ որովհետեւ մարդը առաջընէ աւելի կը խմէր, ու օրուան մէջ, քիչ քիչ խմելու համար, գործը կը ձգէր, ուստի երբ դարձաւ նորէն խոստովանանք ըլլալու համար, խոստովանահայրը ապսպրեց

1. Խոհանոց, կերակուր եփելու տեղ. ա. աշխատէ. — 2. Ամուղղայ, որ չի շփուի: — 3. Ախտ, դէշ սովորութիւն:

այս անգամ որ չափով¹ խմէ: Մարդը գոհ մնաց, և քիչ ժամանակի մէջ շատ աւելի զինի կը խմէր: Կինը վերջին փորձ մ'ալ բրաւ. օր մը տեսաւ որ, բռլորովին զինով, կը քնանար, այնպէս շապկանց, գերեզման տանել տուաւ, ժամկոչին ալ ըսաւ որ անկիւն մը պահւորի: Մարդը՝ զինին զլխէն թափելէն վերջ, արթնցաւ ու սկսաւ կինը կանչել: Ժամկոչը այլանդակ ձայնով մը պատասխանեց. «Հոս կին չկայ. դժոխքին մէջն ես»: «Գինի կը ծախէ՞ք»: «Լիդրոն մէկ ոսկի է»: «Է՛յ, սատանայ, ես ալ անոր համար կը կանչէի կինս, խնդրեմ, աթոռին վրայ դրուած բաճկոնակիս գրպանը դրամ պիտի ըլլայ. ինծի կէս լիդրոյ զինի բեր»:

Կ. Մ. ՌՈՒՖՈՑ

ԹԻՍՄԱՅՐԸ (Հէքլեամ)

Երէկ իրիկուն, — սկսաւ պատմել լուսինը, — բարձր տուներով շրջապատեալ գաւիթի մը մէջ տեսայ թըխսմայր մը իր տաճնումէկ ձագերովը: Գեղեցիկ փոքրիկ աղջիկ մը անոնց մէջ ցատկեց. թխսմայրը՝ սարսափած, սկսաւ կռկռալ և թեւերուն տակը ծածկել ձագերը:

Փոքրիկ աղջկան հայրը յանդիմանեց զինքը, ու ես շարունակեցի իմ ճամբաս այլ ևս անոնց վրայ չմտածելով: Այս իրիկուն, նիշտ քանի մը վայրկեան առաջ, դարձեալ վար գաւիթին վրայ նայեցայ. լուռ էր ամէն բան: Յանկարծ տեսայ մի և նոյն փոքրիկ աղջիկը՝ որ յուշիկ յուշիկ² կը քալէր հաւնոցին քովէն. բացաւ հաւ-

1. Չափը երկու լիդրոյ հեղուկ կը տանի: Ուրեմն իւրաքանչիւր անգամին երկու լիդրոյ մէկէն պիտի խմէր: Թէպէտ քահանային ըսածը չափէ դուրս չխմէն էր... — 2. Յուշիկ յուշիկ, կամաց կամաց:

նոցին դուռը և դէպ ի թխամայրն ու ձագերը գնաց՝
որոնք ճիւ ճիւ պոռալով ու թևերնին թօթուելով ասդին
անդին ցրուեցան, աղջիկը անոնց ետևէն վազեց...
Որոշ կը տեսնէի տեսարանը, վասն զի պատին ճեղ-
քուածքէն կը դիտէի: Իրաւցնէ զայրոյթ կը զգայի այդ
փոքրիկ աղջկան դէմ, ու շատ գոհ եղայ, երբ հայրը

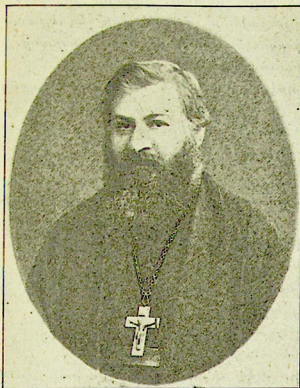
Թխամայրը

անոր թևէն բռնելով, աւելի խիստ կերպով յանդիմանեց
զինքը:

Աղջիկը զլուսը կախեց. արցունքի խոշոր կաթիլներ
մարգարտի պէս կը փայլէին կապոյտ աչքերուն մէջ:

— Հոս ի՞նչ կ'ընէիր, — հարցուց հայրը: — Կ'ու-
զէի համբուրել հաւը և ներումն խնդրել երէկուան ըրա-
ծիս համար, — պատասխանեց աղջիկը, — բայց չէի
համարձակիր քեզի ըսելու...:

Հայրը՝ յուզուած, փոքրիկ անմեղին ճակատը, աչ-
քերը և բերանը համբուրեց:

Հ. Բ. Բուշմերեան

ԾԱՂԿՈՒՆՔ

Մէկ պարտիզի մը մէջ ծաղկունք զանազան
կը ծաղկէին հոտով տեսքով աննրման.

Ոմանք ծառոց փաթթըւելով կ'ելլէին,
ինչպէս բաղեղն և պատատուկ¹

Եւ այլք ցածուկ կը բացուէին ի գետնին
ինչպէս վէռվէնն² ու հըրանունկ³:

1. Պատատուկ, փաթթըւող բոյս մը: — 2. և 3. ծաղիկ տեսակներ:

Հոն գըտնըւէր ամէն տեսակ,
 Բարդ բարդ մեխակ, կարմիր՝ ճերմակ.
 Իսկ շուշաններ՝ վայրի՝ ջրի՝ և հովտաց՝
 Կը բացուէին ամէն օր նոր ի նորանց,
 Բուրաստանին՝ մէկ շուք տեղ՝
 Կ'ապրէր քաշուած և մանուշակ աչագեղ՝:
 Օր մի օրանց առտուանց,
 Գլուխն ի վեր, շիփ-շիտակ,
 Կայնած շուշանն ըսպիտակ՝

Յոխորտաբար Մանուշակին զայս ասաց.

«Քա Մանուշակ, ո՛ւր մտեր ես.
 «Հոտըդ կ'առնում, դուն՝ չկաս,
 «Ափսոս չէ՞ քեզ, դուն մեղք չե՞ս,
 «Այդպէս ինչո՞ւ խեղճ մընաս...
 «Թէպէտ հասակդ է փոքրիկ,
 «Այլ աչերդ են խորոտիկ՝
 «Դու մէկէ մ'ալ ամըջնալու բան չունիս,
 «Կարճ հասակէդ քաշուիլ պէտք չէ քեզ, հոգիս»:

Այն Շուշանին սընապարծ
 Յոխորտանքին՝ փոխադարձ՝
 Մեր Մանուշակն հեզ ու խոնարհ
 Դարձաւ ասաց հանդարտաբար.
 «Ազնիւ սըրտիդ, պերճ՝ Շուշան,
 «Շնորհակալ եմ բիւր անգամ,
 «Այլ կը խնդրեմ, ինձ համար

1. Հովիտ, դաշտ ու ձոր — 2. Բուրաստամ, ծաղկանոց, ծաղիկ-
 ներու պարտէզ — 3. Աչագեղ, զեղեցիկ աչք ունեցող — 4. Խորո-
 տիկ, զեղեցիկ — 5. Յոխորտամք, գոռոզութիւն — 6. Պերճ, փառաւոր,
 անուանի:

« Դու մի՛ մաշուիր ու հոգար,
 « Իմ վիճակէս ես գոհ եմ,
 « Այս տերևոց շուքին տակ՝
 « Ազատ կ'ապրիմ հովէն մըրկէն »:

Այսպէս անցաւ այն առաւօտ,
 Բայց ահա տես, կէս օրուան մօտ
 Մէկ տաք քամի մը փռչեց,
 Մեր ծաղկանց տեսք շնորհք խամրեց¹
 Յետոյ կարկուտ և յորդ² անձրև,
 Լոյս ծաղկանց մութ բերին արև,
 Ոմանց տեղերն ալ չը մնաց,
 Շատերն ընկան թոռմած դեղնած.
 Եւ այլք կախուած գըլխիվայր
 Կ'երերային խեղճարար:
 Իսկ մեր Շուշան՝ որ առաւօտ
 Մեծ վեժ խօսէր, յոխորտարար³,
 Զարդ բուրդ եղած, աղտոտ — կեղտոտ
 Յեխերու մէջ քաշ կու գար:
 Այն ժամանակ Մանուշակ,
 Իր ցօղազարդ աչերով,
 Նայեցաւ մէյ մը չորս քով,
 Եւ ստեղծողին տալով փառք՝
 Սըրբեց աչքին ցօղ — արտասուք
 Հառաչելով խորունկ խորունկ:

Հ. Ք. ՔՈՒՇՆԵՐԵԱՆ (Առակք)

1. խամրել, թոռմել, թօշմել — 2. Յորդ, առատ — 3. Յախորտարար, դողողարար:

Վ. Ա. Գ. Ր

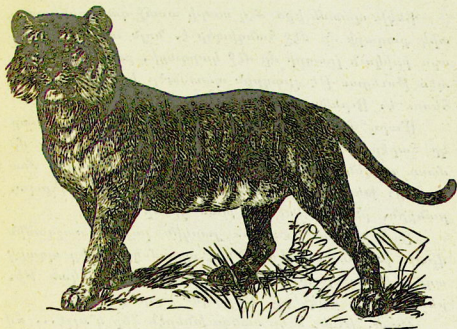
Այս ահաւոր գազանին թիկունքը¹ դեղին է, փորը սպիտակ խառն սև շերտերով², պոչը երկայն է սև և դեղին մանեակներով³ ծածկուած:

Գազանաց մէջ ամենէն ահաւորն և վայրագն⁴ է: Կը գտնուի Ասիոյ և արևելեան Հնդկաստանի կողմերը: Կրնայ ընտանենալ և ճանչնալ իր տէրը:

Վագրը սաստիկ զօրաւոր է. գիշեր ատեն յանկարծ անապատ և վայրի⁵ դաշտաց մէջ բարձր տեղ մը ելած կատաղաբար կը գոչէ⁶. այս ձայնէն կը հնչեն անտառք և լերինք. առիւծները, փիղերը և ուրիշ ահաւոր գազաններն իսկ կը սոսկան այս ձայնէն. թռչունները սառսափած ծառէ ծառ կը թռչըտին, և առհասարակ ամէն վայրի և ընտանի անասունները ահաբեկեալ⁷ կը թռդուն իրենց որջերը⁸ և ուր երթալին չեն գիտնար: Վագրը՝ այս գոչիւնը արձկելէն վերջ, բարձր խոտերու մէջ կը ծածկուի և փորին վրայ սողալով շեշտակի⁹ որսին վրայ կը նետուի. եթէ փոքր է որսը, իսկոյն զայն հոն կը յօշոտէ¹⁰ և կ'ուտէ, իսկ եթէ մեծ է, օրինակի համար, անհեթեթ¹¹ փիղ մը, կը սպաննէ և ոտքէն խածնելով կը քաշէ կը տանի իր որջը: Գետեզերքին մօտ կը ծածկուի՝ երբ գազանները կու գան ջուր խմելու, այն ատեն կատաղաբար կը յարձակի և կը բռնէ զանոնք: Այնքան վայրագ է որ ցորեկ ատեն շուկաներու մէջ կը մտնէ ու բոլոր անցորդները կը բզկտէ¹²:

1. Թիկունք, կռակ. — 2. Շերտ, գիծ. — 3. Մամեակ, օղակ. — 4. Վայրագ, վայրենի, անզուխ. — 5. Վայրի, վայրենի. — 6. Գոչել, պոռալ, ճըւլ. — 7. Ահաբեկեալ, սարսափած. — 8. Որջ դազաններու բնակարան. — 9. Շեշտակի, շիփ շիտակ. — 10. Ծօշոտել, պատուակել. — 11. Ամօթեթեթ, խռչոր, ալանգակ. — 12. Բզկտել, կտոր կտոր ընել:

Հիմա կը ջանան երկրիս վրայէն բոլորովին ջնջել այս գազանը, բայց որսորդութիւնը շատ դժուար ըլլալով, անկարելի կը համարուի անոր տեսակը ամբողջովին ջնջելը: Յաւալին այն է որ այս գազանը ոչ միայն աշ-

Վագր

խարհիս վայրենի կողմերը կը գտնուի, այլ և մեր կողմերը: Դուռնըֆոր իր ճամբորդութեան ատեն տեսած է վագրը Մասիս լեռան պատառուածներուն մէջ: Վ. Հ. Ալիշան Վ. Կ'ըսէ. «Այժմ Հայաստանի կողմերը առիւծ գրեթէ ամենեւին չի գտնուիր, բայց Վագր շատ»:

Հ. Ս. ԵՐԵՄԵԱՆ (Կենդանաբանութիւն)

1. Ես ալ 1891ին դեռ ի Մուշ ճամբորդութեանս ժամանակ աչքովս տեսայ խնուս բերդաքաղաքին մէջ երկու վագրներու զեղեցիկ մորթները. նոյն օրը զարնուեր էին խնուսի դաշտին մէջ՝ ուր եկեր էին Մշոյ գաշտէն հալածուած:

Ծ. - Հ. Ա. ԳՈՆՏԱՔՅԵԱՆ

Ա Ր Զ Ը

Քեզի պատմելիքս մէկ տարի առաջ գաւառին պըզտիկ քաղաքի մը մէջ հանդիպեր է. նոյն պատմութիւնը այս իրիկուն լրագրի մը մէջ կարդացի, բայց ինծի այնպէս թուեցաւ թէ լրագրին պատմածը իրականութենէն հեռու է: Ուրեմն մտիկ ըրէ:

Մարդ մը կար՝ որ արջ խաղցնելով իր ապրուստը կը ճարէր. իրիկուն մը ճաշելու համար պանդոկ մը մտաւ ու կենդանին դուրսը, բակին մէջ, ախոռին մօտ կապեց: Խեղճ արջը, հակառակ իր վայրագ կերպարանքին, բնաւ մէկու մը փնաս չըներ:

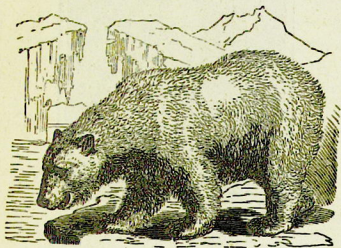
Նոյն պահուն առաջին յարկին լայն պատշգամին վրայ, իմ լուսովս (Լուսինն է պատմողը) երեք պզտիկ տղաք կը խաղային. ամենէն մեծը վեց տարեկան թեւեւ, իսկ պզտիկները՝ երկերկու տարեկան:

Թըփ, Թըփ, մէկը սանդուխներէն վեր կ'ելլէ... ո՞վ կրնայ ըլլալ: Դուռը կը բացուի, ու արջը կ'երևնայ. անհեթեթ արջը՝ որ ձանձրացեր էր գաւթին մէջ մինակ կենալէն... Կապը քակեր էր ու, անխռով, վեր ելեր էր սանդուխին աստիճաններէն: Փոքրիկները՝ ահաբեկեալ, պատշգամին անկիւնները փախան, բայց արջը երեքն ալ դուրս հանեց անկիւններէն, մազոտ դունջովը հոտուրտաց զանոնք, սակայն ամենէն փնաս մը չըրաւ:

— Սնշուշտ խոշոր շուն մըն է, — բացազանչեցին տղաք, — ու սկսան իրենց պզտիկ ձեռքերով շոյել անոր կռնակը: Արջը գետին պառկեցաւ. տղոցմէ ամենէն պըզտիկը անոր չորս կողմը պարեց, վրան հեծաւ, իր պզտիկ գլուխը անոր սեւ և թաւ մազերուն մէջ խոթեց:

Մեծ տղան փող մ'առաւ ու սկսաւ փչել, այն ատեն
կենդանին ետեւի ոտքերուն վրայ կանգնեցաւ ու սկսաւ
պարել: Իրաւցնէ ախորժելի էր տեսնել զինքը այն դիր-
քին մէջ: Տղաք առին իրենց պզտիկ հրաքանները, ու
մէկը արջին տուին՝ որ բաւական լաւ կը բռնէր:

Ո՛հ, շատ սիրուն խաղի ընկեր մը գտեր էին, ու կը

Արջը

պոռչրտային, մէկ, երկու. մէկ, երկու: Նոյն պահուն
տղոց մայրը դրան մէջ երեցաւ: Ի՛նչ սարսափ: Պէտք
էր տեսնել անոր կերպարանքը. ձեան պէս ճերմակ
էր, աչքերը լայն բացած, բերանը բաց: Սակայն ամե-
նէն պզտիկը դէպ ի մայրը վազեց ծափ ծափի զարնե-
լով և իր լեզուով խօսելով:

— Զինուոր կը խաղանք, մայրիկ:

Արջուն տէրն ալ նոյն միջոցին երեցաւ պատշգամին
վրայ:

Յ. Ք. ԱՆՏԵՐՍԸՆ

Պատարամ հրեշտակ

ՊԱՀԱՊԱՆ ՀՐԵՇՏԱԿ

Ի՞նչ ձայն է այն՝ զոր կը լրսեմ, մայր, յաճախ
 Սըրտիս խորէն, որ ինձ կ'ազդէ նաեւ վախ:
 Կը մըմըռայ ցած երբ խելօք չեմ կենար,
 Ինձ ցաւ կու տայ, դէմքըս կ'ընէ կարմիր վառ
 Երբ մէկը զիս չի տեսներ,
 Երբոր դուն հոն չես և ոչ իսկ քու ըստուեր,
 Բայց երբ խելօք եմ, ինձ խրախոյս կը շընչէ
 Այն ձայնն, ու ինձ կ'ըսէ ցած. Այս աղէկ է:
 — Այդ ձայնն, որդեակ, է պահապան հրեշտակիդ:

Հ. Ա. ՂԱԶԻԿԵԱՆ

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆ ԵՒ ՈԼՈՌՆ՝ (Հէքլեամ)

Իշխան մը կար, որ կ'ուզէր ամուսնանալ իշխանուհիի մը հետ. բայց բուն իշխանուհիի մը կ'ուզէր կին առնուլ։ Այդ իշխանուհին գտնելու համար աշխարհիս ամէն կողմը ճամբորդեց։ Իշխանուհիներ շատ կային, բայց անոնց ճշմարիտ իշխանուհի ըլլալուն վրայ երբէք չէր կրնար ապահով ըլլալ, վասն զի միշտ անոնց վրայ կասկածելի բան մը կը նշմարէր։ Ուստի իր փնտռածը չգտնելուն վրայ տխրած դարձաւ տունը։

Իրիկուն մը, ահաւոր օդ մը կ'ընէր, փայլակները յաճախակի կը լուսաւորէին, որոտմունք կը մոնչէին, անձրեւ տեղատարափ կ'իջնար։ Քաղաքին դուռը զարնուեցաւ, ու թագաւորը անմիջապէս զնաց բանալու։

Իշխանուհի մըն էր։ Սակայն ճրջափ աղտոտած անձրեւէն և հովէն։ Ձուրը կը կաթէր զգեստներէն և մազերէն, կօշիկներուն մէջ իսկ լեցուեր էր։ Այսուհանդերձ կը հաստատէր անկեղծօրէն թէ իրաւցնէ իշխանուհի մըն է։

«Քիչ մը վերջ կը հասկնանք» ինք իրեն խորհրդածեց թագուհին, բայց անոր բան մը չըսաւ։ Սենեակը գնաց, յարդէ անկողնոյն վրայ ոլոռն մը դրաւ, անոր վրայ քսան հատ անկողին, ապա քսան հատ ալ փետուրալից անկողին դրաւ։ Իշխանուհին այդ անկողնոյն մէջ պառկեցուցին։

Երկրորդ առաւօտը թագուհին հարցուց թէ գիշերը ինչպէս անցուցեր է։

«Ծառ գէշ» պատասխանեց իշխանուհին։ «Ամբողջ գիշերը աչքս չկրցայ գոցել։ Ինչ կար անկողնոյն մէջ։

կարծր բան մը կը զգայի, որ մարմնոյս ցաւ կը պատ-
ճառէր: Ի՞նչ տանջանք»: Այս պատասխանէն հասկցան
որ իրաւցնէ իշխանուհի մըն է, քանի որ քսան անկող-
նոյ և քսան փետրալից անկողնոյ վրայէն զգացեր է
ոլոռնի կարծրութիւնը: Միայն իշխանուհի մը կրնար
ունենալ այդչափ փափուկ մորթ:

Իշխանը՝ համոզուած անոր ճշմարիտ իշխանուհի մը
ըլլալուն, ամուսնացաւ հետը. ոլոռնը դրաւ թանգարա-
նին մէջ՝ ուր պիտի գտնուի դեռ, եթէ չէ գողցուած:
Կ'ուզէ՞ք երթալ տեսնել:

Յ. Ք. ԱՆՏԵՐՍԸՆ¹

Մ Ա Ն Ո Ւ Կ Ը

Գեղածիծաղ՝ Մայիս ամսուն, բուրաստանի մը
մէջ, ամենէն գեղեցիկը և ամենէն փնտռուածը վարդի
կոկոնը չէ՞, որուն վրայ պարտիզպանը մեծ խնամքով
կը գուրգուրայ և զայն կը պատսպարէ միջատներէն ու
ցուրտէն:

— Դուն, ո՛վ մանուկ, ըլլաս աղքատի մը կամ հա-
րուստի մը զաւակ, մարդկային կեանքի պարտէզին մէջ
այդ սիրուած կոկոնն ես. պէտք չէ որ եղեամբ զքեզ
խամբեցնէ:

Երկնքի վրայ, գարնան առաւօտուն երբ աստղերը
կը մարին, ամենէն գեղեցիկը արեգակը չէ՞ երբ բլրան
մը ծայրը, կամ հորիզոնին վրայ կ'արթննայ՝ կապոյտ
երկնքի վրայ իր շրջանն ընելու:

1. Յովհաննէս Քրիստիանոս Անտէրսըն 1805ին ծնած է Տանիմար-
քայի Օտէնս քաղաքը՝ մարդերով և ցորենով հարուստ Փինիա կղզւոյն
մէջ. — 2. Գեղածիծաղ, զուարթ:

— Դուն, ո՛վ մանուկ, ծնողքիդ համար այդ նորածին անուշ արևն ես. պէտք չէ որ ամպերը գան ու զրեզ իրենց աչքէն ծածկեն:

Մանուկը

Տեսած չե՞ս խաղաղ ընակ մը ծաղիկներով պսակուած. դէմքդ տեսած չե՞ս այդ մաքուր ջուրին մէջ:

— Բու սիրտդ ու հոգիդ, ո՛վ մանուկ, մաքուր և վճիտ է այդ ջուրին պէս, պէտք չէ որ փոթորիկը գայ ու զայն պղտորէ:

Հ. ՄԿՐՏԻՉ ՊՈՏՈՒՐԵԱՆ

ՕՐՀԱՍԱԿԱՆ ԶԻՆՈՒՈՐԸ

Պ Ա Տ Կ Ե Ր

Օրհասական զինուորը, իր մանկատի¹ կնկան վարսերուն² գնդասեղը³ յիշատակ էր պահած իր քովը։ Զայն թաթկեց իր վէրքին արիւնին մէջ և մետաքսէ թաշկինակին վրայ զրեց։

— «Զորացւոյ կեանքիս աղբիւրը. օրոցքէն հանէ մեր անդրանիկ փոքրիկը, սուրբ անկողնոյն առջև տոտիկնեւրուն⁴ վրայ պահ մը կայնեցուր, իմ հոգւոյս համար առաջին խաչակնքելը իրեն սորվեցուր»...։

Հ. Ս. ԵՐԵՄԵԱՆ

ԱՔԼՈՐ՝ ԵՒ ՄԱՐԳԱՐԻՏ

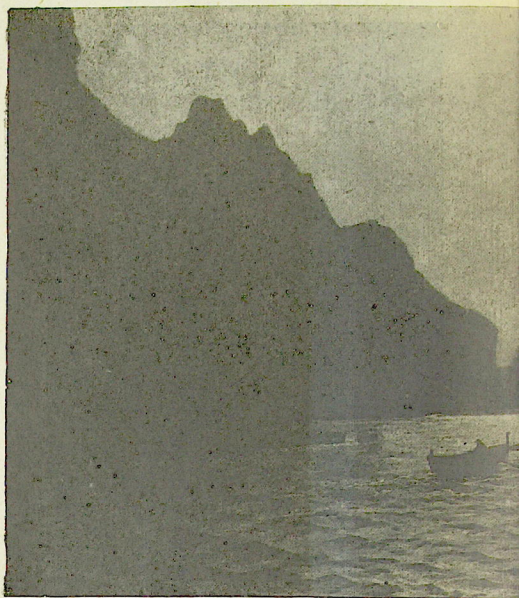
Կըռկըռացող Աքլոր աղբար
Քըրքըրեւով աղբիւս⁵ վեր վար,
Գըտաւ Մարգրիտ մը կըս — կըլոր,
Շատ մեծագին⁷, շատ ալ աղուոր.
Բայց եկ տեսնենք ինչ դատաստան
Կըտրէ խելօքն անոր վըրան։

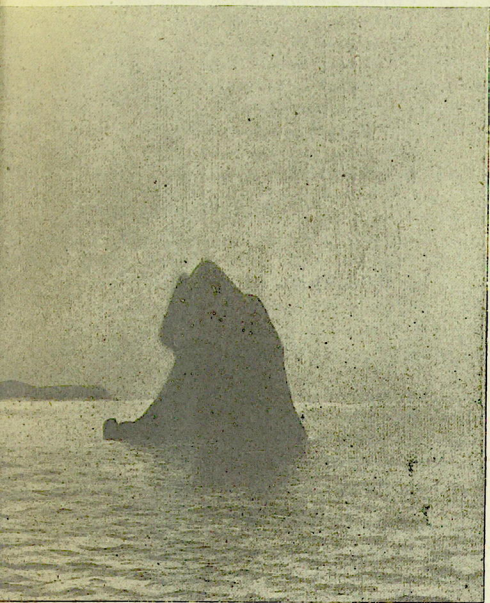
«Տեսքը գէշ չէ, գոյնն ալ սիրուն,
«Բայց չէ տըւած սոցա բնութիւն
«Կըշտացնելու ալ զօրութիւն».

1. Մանկատի, երիտասարդ. — 2. վարս, մազ. — 3. Գնդասեղ, մէկ ծայրը դունդ ասեղ. — 4. Տոտիկ, պզտի ոտք. տղու ոտք. — 5. Աքլոր, աղաղաղ. — 6. Աղբիւս, կենդանիներու աղբ. — 7. Մեծագին, շատ սուղ.

Մայր Եհով

« Այս բաներուս փուճ և խաբող՝
 « Միայն անխելք մարդիկ տան փող՝
 « Ինձի համար հատ մը կորեկ
 « Ասկէ շատ վեր ունի արժէք.
 « Տեսք ալ չունենայ,
 « Ուտելու կու գայ »: —
 Աւելորիս խելքէն
 Մարդիկ պակաս չեն,
 Եթէ իրենց բան չեն արժեր,
 Ոչ գիտութիւնը, ոչ լեզուներ:

Հ. Ք. ՔՈՒՇՆԵՐԵԱՆ (Աստիք)

ՄԱՆԿԻԿՆ ՈՒ ԹՈՉՈՒՆ

ՄԱՆՈՒԿՆ

Փոքրիկ թռչնակ, ինձ հետ եկուր,
 Տես ինչ սիրուն է իմ վանդակ
 Հոն ծաղիկներ կան քաղցրաբոյր,
 Հոն պրտուղներ կան անուշակ:

ԹՈՉՈՒՆ

Մանկիկ, կ'ապրիմ ես երջանիկ,
 Ազատ մընալ՝ այս իմ փափաք,
 Ինձ շատ սիրուն իմ խեղճ բունիկ
 Քան գեղեցիկ քու այդ վանդակ:

ՏԸՎՈՒԱԼ (Երգում. Հ. Ա. Ղազիկեան)

Մ Ր Ր Ի Կ Ը

Հանի¹, մամ, մայր և որդի միասին են մութ սե-
նեակին մէջ: Տղան կը խաղայ, մայրը կը զարդարուի,
մամը կը մանէ, հանին՝ բոլորովին ծռած, վառարա-
նին ետեւը փետուրներու մէջ կը նստի: Ինչ ահաւոր օդ
կ'ընէ:

Տղան կ'ըսէ. — Վաղը տօն է: Ո՛րչափ կը փափա-
քիմ ցատկըռտել դաշտին մէջ ու բլուրներու վրայ. ինչ
գեղեցիկ ծաղիկներ պիտի ժողվեմ: Շատ կը սիրեմ
դաշտը: — Մտիկ ըրէք, ինչպէս կը գոռայ որոտումը:

Մայրը կ'ըսէ. — Վաղը տօն է. ամէնքնիս միասին
ուրախութիւն պիտի ընենք սեղանին շուրջը: Ես ալ իմ
տօնական զգեստներս պիտի հագուիմ: Կեանքն ալ՝ ձանձ-
րոյթներէ վերջ, ունի իր հաճոյքը, ու այն ատեն արեւը
կը փայլի ոսկիի պէս: — Մտիկ ըրէք, ինչպէս կը գո-
ռայ որոտումը:

Մամը կ'ըսէ. — Վաղը տօն է: Մամիկին համար այլ
ևս տօն չկայ: Կերակուր կը պատրաստէ, կը մանէ՝
զգեստներ շինելու համար: Կեանքը բոլորովին աշխա-
տութիւն է և մտատանջութիւն, երանի՜ անոր որ իր
պարտքը կը կատարէ: — Մտիկ ըրէք, ինչպէս կը գո-
ռայ որոտումը:

Հանին կ'ըսէ. — Վաղը տօն է: Շատ կը փափաքէի
մեռնիլ վաղը: Այլ ևս չեմ կրնար ո՛չ երգել, ո՛չ կա-
տակ ընել, ո՛չ աշխատիլ և ո՛չ բանի մը վրայ մտածել:
Ինչ բանի կու գամ աշխարհիս վրայ: — Տեսէք կայ-
ծակը ինչպէս կ'իյնայ հոն:

Ո՛չ կը լսեն, ո՛չ կը տեսնեն: Սենեակը բոցերու մէջ

1. Համի, մամուն մայրը, մեծ մօր մայրը:

է: Հանի, մամ, մայր և որդի կայծակնահար եղեր են. հարուած մը վերջ կու տայ չորս կեանքերու: Ու վաղը տօն է:

ԿԻՒՍԿԱՒ ՇԸՎԱՊ (Խտալ. քարգմ. ֆարսուլի)

ՓԱՌՔ ՏԱՆՔ ԱՍՏՈՒԾՈՅ

Հայա, երթանք դաշտը, տեսնենք ինչպէս կը մեծ-
նան ծաղիկները. մտիկ ընենք սա թռչուններուն ճիւ-
ճիւր, խաղանք սա նոր բուսած խոտերուն վրայ:

Ձմեռը անցեր է. ծառերը կը ծլին. դեղձին վարդե-
գոյն ծաղիկը կը բացուի, տերեւները կը կանանչնան,
մշուշը բլուրներու վրայ, ձորերու մէջ կը փռուի, մա-
նուշակը շուքի տակ կը պահուրտի ու անուշ հոտը կը
ձգէ:

Հաւը իր հաւկիթներուն վրայ նստած՝ ժամէ ժամ
կը սպասէ, թէ ե՞րբ պիտի գայ այն ատենը՝ որ կտու-
ցովը հաւկիթին կճեպը կոտրէ ու իր սիրուն ձագերը
դուրս հանէ:

Նոր ծնած գառնուկները մարմանդին վրան են, հա-
զիւ թէ կընան իրենց տկար ոտքերուն վրայ կենալ,
ու մօրերնուն քով կը դողդղան: Սիրուն գառնուկներ,
թէ որ դուր ընկնիք ալ՝ չէք ցաւիր, վասն զի գետինը
փռուած է կակուղիկ կանաչ կապերտ մը:

Թիթեռնիկները թռչունին բացած արևուն ճիւղէ ճիւղ,
ծաղկէ ծաղիկ կը թռչրտին:

Ամէն նոր ձագերն ալ երջանիկ են, ամէնն ալ աս-
դին անդին ցրուած կը խաղան, կը խնտան ու փառք
կու տան Աստուծոյ որ իրենց կեանք տուաւ: Անոնք
միայն սրտով կընան ճխալ, մենք սա բաղդն ալ ունինք
որ բերնով ալ կ'օրհնենք զինքը:

Փառք տանը

Թուշունները կը ճըճըւան, գառնուկները կը մային, բայց մենք միայն կրնանք Աստուծոյ բարիքներուն վրայ խօսիլ: Ուրեմն փառք տանք ու օրհնենք զինքը ան արարածներուն բերնէն ալ՝ որոնք լեզու չունին:

Երազկած ծառեր, պզտիկ գառնուկներ, թէ որ լեզու ունենայիք որչափ պիտի գովէիք Աստուծոյ բարութիւնը. բայց դուք լեզու չունիք, մենք ձեր տեղը կը խօսինք: Ամէն լերան վրայ, ու ամէն կանաչ գետնի երես՝ մենք ձեր տեղը շնորհակալ կ'ըլլանք:

ԱՆԻՇԱՆ (Յոյցք Աստուծոյ)

ԾՈՒԽԸ ԵՒ ԱՄՊԸ

Օր մը ծուխը՝ որ ծխնելոյզէ՝ մը կ'ելլէր ու դէպ ի վեր կը բարձրանար, հանդիպեցաւ ամպին՝ զոր հովը կը տարուբերէր², հպարտութեամբ հրամայեց որ իրեն ճամբայ տայ:

Ամպը, զարմացած այսպիսի յոխորտանքի մը վրայ, հարցուց թէ ո՞վ է. ու ծուխը պատասխանեց. — Ես ծուխն եմ, ծնունդ կրակին՝ որ եղբայր է արևու՝ որուն դուն իսկ արդիւնքն ես:

Այն ատեն ամպիկը պատասխան տուաւ այն գոռոզին. — Բայց քու դէմքդ շատ սև է այդչափ բարձր ծագում մ'ունեցողին համար. ուստի ներէ եթէ ըսեմ, թուի թէ աւելի ածուխի զաւակ ես դուն՝ քան թէ կրակի: Այսուհանդերձ, պարոն որդի կրակի և եղբորորդի արևու, այն ատեն քեզի պատիւ կ'ընեմ, երբ հօրդ նմանիս:

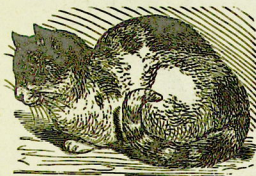
1. Երմիլոյզ, տ. օճախ. — 2. Տարուբերիլ, տանիլ բերել:

Այս առակը կը սորվեցնէ մեզի չպարծենալ մեր
երեւելի նախահայրերով քանի որ անոնց նման արժանիք
և առաքինութիւն չունինք:

ՊԵՏՐՈՍ ԹՈՒԱՐ

ԿԱՏՈՒՆ ԵՒ ՍՈՒԱԿ

Հանճար ու խելք մէկ ըստակ
Երբ բռնութեան ընկնին տակ.
Կատուն ամառ ժամանակ

Վատում

Յանտառն որսաց մէկ սոխակ,
Ու ճանկերով մէջքէն բռնած
« Դուն շատ անուշ կ'երգես ասաց:
« Բանաստեղծներ քեզի, Սոխակ,
« Կու տան հազար մէկ գովասանք.
« Քեզի համար՝ անցեալ օր
« Վարպետ աղուէս կ'ասէր որ,
« Բոլոր հովիւք, հովուուհիք,
« Չայնէդ կը զգան մարելիք:
« Ես ալ պըզտի երգիչ չեմ.

« Մէկ մ'ալ երգէ որ տեսնեմ,
 « Թէ այս գովեստ, այս համբաւ
 « Սո՛ւտ են արդեօք, թէ իրաւ.
 « Թէ ձայնդ ըլլայ անուշ, խաղուն,
 « Կ'երդնում, խնայեմ քո արևուն¹ »:
 Բայց Սոխակին՝ սաստիկ վախէն
 Լեզուն կապուած էր արդէն:

Սոխակ

« Երգէ՛, հոգի, երգէ՛, սիրուն ».
 Նորէն կրկնեց նենգժոտ² կատուն:
 Իսկ անմեղ ձազն՝ երգել ո՛ւր տեղ,
 Ճիկ մը հազիւ հանեց մէկ հեղ³:
 « Ի՞նչ, ա՛յս ձայնով, ա՛յ աներես,
 Բոլոր անտառը մոգե՞ր ես ».
 Կանչեց գազանն անզգամ.
 « Դիտցիր որ ձայնդ է անհամ,
 Եկուր մէկ մ'ալ համդ տեսնամ »:

1. Քո արևուն, քու կեանքիդ. — 2. Նենգժոտ, նենգաւոր, խորա-
 մանկ, — 3. Մէկ ճեղ, մէկ անգամ:

Այս ըսելով ձագը պատռեց,
 Եւ փետուրներն՝ հովուն ցրուեց:

Հ. Ք. ՔՈՒՇՆԵՐԵԱՆ (Աստիք)

ԱՄԷՆ ԲԱՆ ԱՍՏՈՒԱԾ ԿԸ ՍՏԵՂԾԻ

Աստուած ինչպէս նրկարեր է ծաղիկներ.

Ուսկից գըտեր է գոյներ:

— Մերկ տեսնելով գետիններ

Ժրպտեր է նա և ծաղիկներն են բուսեր:

— Բայց ամէն բան նոյն մեծ Աստուածն է ստեղծեր:

— Ամէն, որդեակ, ինչ որ ծանօթ կան բաներ,

Հող, ջուր, օդ, հուր իրեն ձեռքէն են ելեր:

— Եւ ըզքեզ ալ ինքն է ստեղծեր, մայր.

— Ո՛վ, զի՛ս:

Այո՛. ինչո՞ւ կը զարմանաս և կ'ապշիս:

— Ո՛հ, պիտ' եղած ըլլայ իրեն շատ դժուար

Ստեղծել քեզի պէս մի բարի անուշ մայր:

Հ. Ա. ՂԱԶԻԿԵԱՆ (Նուէր մանկանց)

ՁՄԵՌԸ ԵՒ ԳԱՐՈՒՆԸ

Ձմեռը կ'արհամարհէր զգարունը և կը նախատէր
 ըսելով թէ, երբ մէջտեղ կ'ելլէ ամէնուն խաղաղու-
 թիւնը կը վրդովէ, ոմանք մարգերու մէջ կ'երթան, ու-
 ըրիշներ անտառներու մէջ կը թափառին¹, ոմանք ծաղիկ
 կը հաւաքեն, այլք իրենց գլուխը և մազերը շուշաննե-
 րով և վարդերով կը զարդարեն, ոմանք նաւ կը մտնեն և

1. Թափառիլ. աստին անդին քալել:

իրենք զիրենք հովերուն կու տան. ամէնքը կը զգուշանան կամ յանկարծական հովէ կամ շարունակ անձրևներէ: «Իսկ ես ընդհակառակն» կ'ըսէր ձմեռը, «մեծ իշխանի մը կը նմանիմ, մեծ Թագաւորի մը պէս եմ և կը բռնադատեմ զմարդիկ աչքերնին վեր չբարձրացնել, գլուխնին ծռել և դողալ, ու տուններէն դուրս չելլել»: «Ու բուն այդ բանին համար է», պատասխանեց զարունը, «որ ամէն մարդ քեզմէ ազատիլ կը փափագի: Իսկ ես զուարթ եմ միշտ, իմ հոտս անգամ ուրախութիւն կը ներշնչէ: Երբ հեռանամ՝ ամէնքը զիս կը փնտռեն, իսկ երբ դառնամ ամէնքը կը ճխան¹»:

Ն. ԹՈՄՍԱԷՆՅՈՅ

ՅԱՐԴԻ ՊՈԶԼ

Անգամ մը պզտիկ աղուէս մը, անփորձ և շատ որկրամուլ², ծուղակի³ մը մէջ կ'իյնայ՝ ուր կը թողու պոչին մեծ մասը: Այս դժբաղդութեան պատճառաւ սաստիկ վշտացած և ամօթահար, չէր համարձակեր ցեղակիցներուն մէջ երևնալ, առանձին և պահուրտած կը կենար տեղ մը՝ ուր ոչ ոք կը տեսնէր իր այդ խայտառակութիւնը: Սակայն չկրցաւ բոլորովին ծածկել զայն իր ցեղակիցներէն՝ որոնք, հասկնալով թէ նա, փոխանակ երկայն պոչին, պզտի կտոր մը միայն կը կրէ, գայթակղեցան: Ուստի բոլոր դրացիները նախ խորհուրդ ըրին և ընելիքնին որոշելէն վերջ, զնացին պզտի աղուէսին մօտ, ու քիչ մը յանդիմանելէն քիչ մը միութարելէն վերջ, այն մնացած պոչի կտորին վրայ յարդէ գեղեցիկ պոչ մը աւելցուցին, և բաժնուելնէն առաջ խոր-

1. Ծխալ, սաստիկ ուրախանալ. — 2. Որկրամուլ, շատակեր: — 3. Ծուղակ, որդայթ, ա. տուգաք:

հուրդ տուին անոր որ երբէք կրակի մօտ չերթայ, ապա թէ ոչ կրակը կ'այրէ այդ կեղծ պոչը և զինքն ալ միասին: Սակայն, այդ խորհուրդը ծածուկ չմնաց. աքաղաղ մը լսեր էր և պատմեր էր որուն որ պէտք էր: Ուստի այն ժամուն՝ յորում աղուէսները որսի կ'ելլեն, հոս հոն հաւնոցներու քով, կէս ծածկուած կրակներ կը տեսնուին՝ որոնք, կարծես, այն խեղճ պոչին կ'ըսէին. «Եթէ մօտենաս, կ'այրեմ զքեզ»: Ու մեր խեղճուկ աղուէսիկը՝ այս ամէն բանը կը տեսներ, պոչին սիրուն համար, հաւնոցներէն հեռու կը քալէր, նեղութեամբ կ'ապրէր և միշտ կասկածի մէջ էր կրակի մը մէջ իյնալու:

Թէ ո՛րչափ տեեց այս տառապանքի վիճակը չի գիտցուիր, բայց կ'ըսուի թէ վերջապէս այն պոչովը կրակի մը մէջ ինկեր է ու բոլորովին այրեր ու մեռեր է:

Այս պատճառաւ, մարդու մը համար, որ յանցանք մը գործեր է և միշտ յայտնուելու վախի մէջ է, ու կը զգուշանայ ամենէն, կ'ըսուի թէ յարդէ պոչ ունի ու կը վախնայ թէ կը բռնկի:

Մենք ալ աղուէսին պէս չընենք: Եթէ պակասու թիւն մ'ունինք, խոստովանինք և համբերութեամբ կըրենք անոր հետեանքները, վասն զի գէշութիւնը շատ անգամ պակասութիւն մը ծածկելուն մէջն է, քան թուն պակասութեան մէջ: Բայց ամենէն լաւն է չար չգործել և վախ չունենալ:

ԴԵՄԻՍՏՈՒԿԼԷՍ ԿՐԱՏԻ

ՊՈԶԱՏ ԱՂՈՒԷՍ

Աղուէս մը կար չընէ փախած վարպետորդի,
Մեծ հաւակեր, մեծ ջարդ տըւող նապաստակի:

Սա օր մ'ընկաւ գեղջկին ծուղակ,

Բայց ինչ արաւ, ինչ չարաւ,

Ծակ մը գըտաւ դուրս պըրծաւ.

Ետեք բաց խաղը խայտառակ,

Զի հոն ձըգեց պոչը գրաւ:

Բայց իր պակասը պարտըկելու

Օր մ'աղուխուց ժողովքին մէջ

Ըսկըսաւ ճառ մը խօսելու,

Թէ՛ «Պոչ ասածդ՝ անշահ, փըցին

« Զարդ մ'է կախուած՝ զատ առանձին.

« Միշտ կ'աղտոտի կը ցեխոտի,

« Պէտք է կըտրի ու վերցըւի »:

Այս խօսքին դէմ ելաւ մէկէն

Ունկընդրաց մէկը խընտալէն.

« Խօսքըդ մեղրով, բարեկամ,

« Ասաց, դարձուր ետեւդ մէկ մը յատեան,

« Զի տեսնելով՝ կըտրենք ըստոյգ դատաստան »:

Աղուէսը զայս լսելով՝

Մեծ մեծ ծիծաղով

Խընտալ ըսկըսան

Պոչատին վըրան:

Եւ նոյն հին կերպով

Պոչաւորք պոչով,

Պոչատն ամօթով՝

Տեղերնին դարձան:

Հ. Ք. ՔՈՒՇԵՆԵՐ (Ասակք)

որեկ

ՄԱՆԿԱՎԱՐԺԻՆ ԱԿՆԱՐԿ ՄԸ

Պատուհանէս դուրս կարկառած¹ կը դիտեմ
 խումբ մը տղայոց, որոնց խնամքն ինձ յանձնեմ են.
 Ճիշ ճըռուողիւն² դարձած մանկունք զուարթադէմ
 Հրապարակին վրայ կը սուրհան³ դէս ու դէն,
 Հեռու ուրախ խումբէն՝ անկիւն մը կը կզած,
 Ձեռքը ծնօտին, աչքերն հողին սևեռած⁴,
 Դալարութեանց մէջ զերդ⁵ նոճի մ'տըխրազգած⁶,
 Ձէր մասնակցեր կարպիս ժխորին⁷ ընկերաց:
 Հայլի մը ձեռքս՝ վար իջայ կամացուկ,
 Յանկարծ իրեն դէմքն իր աչքին տակ դըրի...
 Ընդոստ ցատքեց վեր՝ այն տեսքէն չարաշուք...
 Մատովըս ցոյց տալով իրեն՝ վրայ բերի.
 «Կ'ուզես ազնիւ՝ սըրտի մ'պատկեր՝ դէմքիդ վրայ,
 Գնա՛ նկերացդ հետ կանչուըռտէ և խաղա՛»:

Հ. Ա. ՏԻՐՈՅԵԱՆ

ԱՍՏՈՒԱԾ ԱՄԷՆ ՏԵՂ Է՝

Ըսէ՛ ինծի, տղաս. ուսկի՞ց կու գաս. նայիմ ի՞նչ
 բաներ տեսար:

— Մարմանդին վրայ կը պտըտէի. ոչխարները չորս
 դիւ պարարտ խոտերը կ'ուտէին, ու զով շուքի տակ
 կը պառկէին: Յորենը՝ հերկած արտերու մէջ բուսեր էր.

1. Կարկառած, դէպ ի դուրս երկնցած: — 2. Ճըռուողիւմ, բարակ
 ձայն, թռչնոյ ձայն: — 3. Սուրճալ, վազել: — 4. Սևեռած, աչքերը
 տնկած: — 5. Ջերդ, պէս: — 6. Տխրազգած, տխուր: — 7. Ժխոր,
 աղմուկ:

Աստուած

խաշխաշն ու հարսնուկը անոր մէջ խառնուեալ էին. մարմանդները գեղեցկութեամբ զարդարուեալ էին:

— Ուրիշ բան չտեսա՞ր, տղաս, ուրիշ բան ալ չսորվեցա՞ր. վասն զի ատոնցմէ վեր բաներ ալ կան. Աստուած ալ դաշտին մէջն էր, չտեսա՞ր զինքը:

— Խիտ խիտ անտառներու մէջ ժուռ եկայ. հովը ծառերու մէջէն կը շշնջէր. ժայռերուն զլխէն ջրվէժ մը կ'իջնէր անուշիկ խոխոջալով. սամոյրը՝ ծառէ ծառ կը ցատըրտէր կ'երթար. թռչուններն մէկ բերան անուշ եղանակ մը կ'երգէին:

— Թէ որ միայն ատ է լսածդ՝ դարձիր նորէն, տղաս. վասն զի ատոնցմէ մեծ բան կայ լսելու. Աստուած այն հովին, այն ջրին ձայնին մէջն էր, անոր ձայնը չլսեցիր:

— Տեսայ որ ծառերուն ետէն լուսինը արծըթէ կանթեղի մը պէս կ'ելլէր. աստղերն մէկիկ մէկիկ ելան. մէկ մ'ալ յանկարծ սև սև ամպեր երեցան, դէպ ի հարաւ սկսան երթալ. փայլակն երկինքը կը լուսաւորէր, կայծակը հեռըւանց որոտալով կ'իջնէր. ես լսեցի այն սարսափելի ձայնը, վախէս սիրտս փրթաւ:

— Միայն կայծակէն վախցար. փայլակէն աւելի վախնալու բան չունէիր. եթէ ատանկ է՝ նորէն դարձիր, տղաս, վասն զի ալ աւելի մեծ բաներ կան. Աստուած այն մըրկին մէջն էր, ի՞նչպէս չիմացար:

Աստուած ամէն տեղ է, ամէն մեր լսած ձայնին մէջ, ամէն տեսածնուս մէջ, առանց անոր բան չկայ. պէտք է որ մեր մտքին մէջն ալ ըլլայ միշտ:

ԱԼԻՇԱՆ (Յոյցք Աստուծոյ)

Շ Ո Ւ Ն

Հնուց ի վեր կը գտնուէր ընտանի շունը. վայրենի ժողովուրդներն իսկ շուն կը պահէին իրենց տուներուն մէջ. Գլուխը երկայն է, քիթը՝ բութ: Ունի 42 ատամունք¹. շնատամունք՝ շատ մեծ և զօրաւոր են: Բիրը բոլորածն է, լեզուն ողորկ և գծաւոր: Առաջակողմեան անդամները հինգ մատ ունին, յետակողմեանը՝ չորս: Բազմաթիւ են ընտանի շանց տեսակները՝ որոնք յատկութիւններով և արտաքին տեսքով կը տարբերին մէկմէկէ: Շատակեր է շունը, բայց քիչով ալ կը կշտանայ, ստամոքսը զօրաւոր է, մինչև անգամ ամենակարծր ոսկրը կը մարսէ: Շատ խելացի է և շատ հաւատարիմ իր տիրոջ: Ուժով է և կրնայ երկար ատեն արագութեամբ² վազել առանց ցաւ մը զգալու կամ փնասուելու. չի քրտնիր, փրփուրն՝ որ շատ վազելէն բերնէն կու գայ, քրտինքի տեղ կը փոխանակէ: Կենդանեաց մէջ ամենէն աւելի ասոր հոտառութիւնը զօրաւոր է, այսու կը գտնէ իր տէրը և որսը: Կ'ապրի 15-20 տարի: Ընդհանրապէս շունը աշխարհիս ամէն կողմը կը զբտնուի. Հայաստան ալ զուրկ չէ ընտիր և ընդել շանց տեսակներէ:

Հռչակաւոր բնապատումն Պիւֆոն այսպէս կը գրէ շան համար.

« Ի բաց առեալ շան վայելչածն գեղեցկութիւնը, եռանդուն բարքն, ուժն, արագութիւնը, ունի գերազանցական բարեմասնութիւնը³ որով զմարդ առ ինքն կը ձգէ և ինքզինքը կը սիրցնէ: Կրակոտ և վառվռուն,

1. Ատամունք, ականներ. — 2. Արագութիւն, շուտ ընելը. —

3. Բարեմասնութիւն, լաւ յատկութիւն.

միանգամայն վայրագ և արիւնասէր բնաւորութիւն մը՝
 զշունը քան զմիւս բոլոր կենդանիները անմերձենալի
 պիտի ընէր, բայց կը տեսնեմք որ կրթութիւնը այս
 ամենայն ինչ ի բաց ձգել տուած է շան։ Ինքզինքը
 բոլորովին նուիրած է իր տիրոջը՝ որուն առջև դրած է
 իր քաջասրտութիւնը և հանճարը։ Կը սպասէ անոր հրա-
 մաններուն որ կատարէ, կը խորհրդակցի անոր հետ.
 կը հարցնէ և կ'աղաչէ։ Փորձիկ ակնարկով մը կ'իմանայ
 իր տիրոջ կամքը։ Առանց մարդու պէս մտաւորական
 կարողութիւն ունենալու, ունի զօրաւոր զգացողութիւն,
 և, ի վեր քան զայս, հաւատարմութիւն, հաստատուն
 սէր. անփառասէր է, անինքնասէր, աներկիւղ և ոչ
 վրիժառու։ Բոլորովին եռանդ է, բոլորովին աշխոյժու-
 թիւն, բոլորովին հնազանդութիւն...»։

Հ. Ս. ԵՐԵՄԵԱՆ (Կենդանաբանութիւն)

ԸԼԼԱԼ ԵՒ ԵՐԵՒԱԼ

Վերան ելլելով Եդուարդ անոռին՝

Կ'ըսէր. «Հայրիկ, տես

Ո՛րչափ մեծ եմ ես»։

Ըսաւ հայրն իրեն՝ երբ իջաւ գետին.

«Կ'երեւայիր մեծ,

Այո՛, բայց փոքր ես.

Պէտք է ըլլալ՝

Ոչ երեսալ։

Ապագային մէջ նայէ չի մոռնաս,

Մի՛ զքեզ մեծցընէր, մեծցիր թէ կըրնաս»։

Հ. Ա. ՂԱԶԻԿԵԱՆ (Նուիր մանկանց)

ԹԻԹԵՌՆԻԿ ԵՒ ՄԵՂՈՒ

Եթէ աղէկ օդ ընէ,
 Մի փոփոխամիտ կ'ըսէր թիթեռնիկ,
 Աղէկ եթէ օդ ընէ,
 Կ'երթամ զուարճանալ ի մէջ դաշտերուն:
 — Ես, ըսաւ անոր իմաստուն մեղուն,
 Յառաջ տանելու կ'երթամ իմ գործիկ,
 Եթէ աղէկ օդ ընէ:

ՆՈՅՆ

ՊՕՂ ԵՒ ՎԻՐԳԻՆԵՍՅ ՓՈԽԱԳԱՐՁ ՍԷՐԸ

Հազար անգամ պատմեր է ինծի թէ, երբ աշխատութենէ կը դառնար և զՎիրգինէ մինակ կը գտնէր, կ'ըսէր անոր. «Երբ յոգնած կ'ըլլամ զքեզ տեսնելուս պէս յոգնութիւնս կ'անցնի: Երբ լերան վրայէն այս հովիտիս մէջ կը տեսնեմ զքեզ, վարդի մը կոկոնին կը նմանիս մեր պտղատու ծառերու մէջ տեղը: Երբ դէպ ի մեր ծնողաց տնակը կ'երթաս, դէպ իր ձագերը վազող կաքաւէն աւելի գեղեցիկ կ'երևնայ հասակդ, և աւելի թեթեւ ընթացքդ: Եթէ աներևոյթ ըլլաս ծառերուն մէջ, զքեզ գտնելու համար հարկ չկայ որ աչքովս տեսնեմ, վասն զի այնպիսի բան մը կը թողուս կանանչներուն վրայ՝ ուր կը նստիս, և օդոյ մէջ՝ ուսկից կ'անցնիս, զոր չեմ կրնար խօսքով բացատրել: Երբ քովդ մօտեանամ, զիս կը յափշտակես բոլորովին: Աչքերուդ կապոյտն երկնից կապոյտէն աւելի գեղեցիկ է: Սիրուն

ձայնդ աւելի քաղցր է քան զգեղգեղն Պեկկայիկներս։
 Եթէ մատիս ծայրովը միայն դաշիմ քեզի, խնդութենէս
 կը դողայ բոլոր մարմինս։ Միտքդ բեր այն օրն երբ
 Երեք Ստեանց գետին մէջ զլորտկող սուր քարերու վը-
 րայէն անցանք։ Չարաչար յոգնած էի երբ գետեզերքը
 հասանք, բայց երբ կոնակս առի զքեզ, կարծես թռչնոյ
 թևեր ստացայ։ Ըսէ ինծի, կ'աղաչեմ, ի՞նչ բանով
 կախարդած ես զիս։ Խելքովդ արդեօք, սակայն մեր
 մայրերը մեզմէ աւելի խելացի են. արդեօք զգուանքն-
 րովդ, բայց անոնք քեզմէ աւելի ստէպ կը համբուրեն
 զիս. — ես կարծեմ բարեսրտութիւնդ է զիս կախա-
 րդը։ Երբէք պիտի չմոռնամ մինչև Սև գետը բորիկ
 ոտքով քալելդ, խեղճ փախստական գերիի մը ներումը
 խնդրելու համար։ Ա՛ռ, սիրելիդ իմ, կիտրոնի այս ծաղ-
 կած ճիւղը՝ զոր անտառէն փրցուցի, զիշերը անկողնոյդ
 քովը դիր. կե՛ր մեղրի այս խորխիսը՝ զոր քեզի համար
 ժայռի մը վրայէն առի, բայց նախ հանգչէ զիրկս՝ որ-
 պէս զի յոգնածութիւնդ անցնի»։

Վիրգինի ալ կը պատասխանէր. «Եղբայր իմ, երբ
 արևու առաւօտեան ճառագայթները կը ցոլան այս ժայ-
 ռերուն ետեւէն, այնչափ ուրախութիւն չեն պատճառեր
 ինծի, որչափ քու տեսութիւնդ։ Իրաւ է կը սիրեմ մայրս,
 կը սիրեմ նաև քու մայրդ, բայց երբ «որդեակ իմ»
 կ'ըսեն քեզի, ա՛լ աւելի կը սիրեմ զիրենք։ Աւելի կը
 զգամ երբ քու վրադ կը գուրգուրան քան երբ կը զրգ-
 ուեն զիս։ Ե՛ր հարցնես զիս սիրելուդ պատճառը, այն
 ամէն բաներն՝ որոնք միասին կը մեծնան, զիրար կը
 սիրեն. տե՛ս մեր թռչունները, մի և նոյն բոյներու մէջ
 կը մեծնան և մէկզմէկ կը սիրեն, մեզի նման։ Մտիկ
 ըրէ՛, ինչպէս մէկզմէկ կը կանչեն ու կը խօսին մէկ
 ծառէ միւս ծառը։ Այսպէս ես ալ, երբ լերան վրայ կը
 հնչեցնես սրինգդ և արձագանգը ինծի կը հասնի, հո-
 վիտին խորէն անոր խօսքերը կը կրկնեմ։ Սիրելի ես

ինծի, մանաւանդ այն օրէն ի վեր, երբ, իմ պատճառաւ, ուզեցիր այն գերիին տիրոջ հետ զարնուիլ: Այն օրէն սկսեալ, շատ անգամ ինքիրենս խորհրդածեր եմ. Ո՛հ, եղբայրս բարի սիրտ մ'ունի, թէ նա չըլլար, վախէս մեռած կ'ըլլայի: Ամէն օր ազօթք կ'ընեմ իմ և քու մօրդ համար, քեզի և նաև մեր խեղճ ծառաներուն համար, բայց երբ քու անունդ կը յիշեմ, կարծես ջերմեռանդութիւնս կ'աւելնայ. հռանդեամբ կը խնդրեմ Աստուծոյ՝ որ չարիք մը չպատահի քեզի: Ինչո՞ւ այնչափ հեռու և բարձր տեղեր կ'ելլես ինծի համար պտուղ և ծաղիկներ քաղելու: Մեր պարտէզին մէջ գտնուածները բաւական չե՞ն: Տես, ինչպէս յոգներ ես, արիւնքրտինք մտեր են»:

ՊՕՂ. ԵՒ ՎԻՐԳԻՆԷ

ԳՐԱՃԱՐԱԿ՝ ՄՈՒԿԵՐՆ

Ամէն բանի ղէտ² և հմուտ,
 Պատմաբան,
 Երկնից զադտնեացն իսկ հետամուտ
 Ի մի բան
 Լիթրէածե³ մեծահանճար
 Մի գիտուն,
 Գիր կը գրէր, վանկ կ'որոճար⁴
 Օրն ի բուն:
 Կը սկսէր նա ի ծագ⁵ այգուն,
 Եւ՝ փութով՝

1. Դրամարակ, գիրք ուտող, կրծող. — 2. Դէտ, գիտող. — 3. Լիթրէածե, Լիթրէի նման. — 4. Որոճար կամ Որոճիկ. Կրկին ծամել, շարունակ մտածել. — 5. Ի ծագ այգուն. առտու կանուխ:

Մերթ զիշերն իսկ կալով անքուն
 Անվրդով,
 Շարժէր զրիչն և համարձակ,
 Անվրէպ՝
 Յանձնէր թղթին մի ճառ արձակ
 Կամ մի վէպ.
 Կամ մի փայլուն ոտանաւոր
 Ներդաշնակ:
 Կը զրէր նա, միշտ, ամէն օր,
 Շարունակ...:
 Սակայն հազիւ թէ, յոգնած խիստ
 Նա կ'երթար
 Գտնել մի քիչ, առնուլ հանգիստ
 Ու դադար,
 Ահա իսկոյն ամենակեր
 Համակէծ՝¹
 Գային նիհար թէ գեր մուկեր
 Փոքր ու մեծ,
 Գրասեղանին վրայ խայտալ²
 Ու՝ զուարթ՝
 Իւր բազմարժան ձեռագրոց տալ
 Մի մեծ ջարդ,
 Խածնել, կրծել ծակել անդուլ³
 Անխափան
 Վէպ թէ քերթուած կեղտով⁴ զելուլ⁵
 Ամէն բան...:
 — Խեղճ գրագէտն, հինգ տասն անգամ
 Ի զուր տեղ
 Զայնս ամուր մի դարակի կամ
 Մի արկեղ

1. Համակէծ, ամէն բան կրժող. — 2. խայտալ, վիտալ, ուրախա-
 նալ. — 3. Անդուլ, անդադար. — 4. Կեղտ, աղտ. — 5. Զելուլ, լեցնել.

Մէջ ամիոփեց, փակեց ուժգին,
Ու՛ վրան՝

Լաւ մ'հաստատեց, կազմ. թանկագին¹

Մի դարան...

Բայց ամէն հնարը սպառեցաւ

Անօգուտ,

Եւ վերջապէս ալ լաւ մ'եղաւ

Խելամուտ²

Թէ մուկիկներ (զրաճարակ

Ապացէն)։

Մեծ դիւրութեամբ արկղ ու դարակ

Կը ծակեն,

Եթէ նոցա մէջ, քով, կամ մօտ,

Կամ դռնէն,

Իրենց ճաշակին յարմար հոտ

Քիչ մը առնեն...

— Մեր գրագէտն որ խելք ունէր

Եւ հանճար.

Շփէր ճակատն և կ'որոնէր³

Առ այս ճար,

— Յանկարծ իւր միտքն սթափեցաւ,

Եւ ժպտուն՝

Ալ չը յիշեց յուզմունք ու ցաւ,

Գնաց տուն,

Եւ իւր մաքուր կաղամարին

Մէջ խսկոյն

Մեղանի հետ նա խաւարին

Լեցուց թոյն...

Եւ արդարեւ թշուառական

Թշնամի՝

1. Թանկագին, մեծ գին ունեցող — 2. Խելամուտ, տեղեակ, հասկցող — 3. Որոմեի, փնտռել.

Մուկերն երբոր ի ճաշ եկան,
 Մի առ մի
 կերան զարձեալ... այլ լուռ ու մունջ,
 Յիրուցան
 Պահիկ մը յետոյ ինկան անշունչ.
 Զայթեցան...:

Գուցէ ոմանք ըսեն — « այս սին
 վախճանի
 Զարածնի մուկերն էին,
 Արժանի »:
 — Ես կ'ըսեմ, Ո՛չ: — Մի գրագէտ
 Զըհոգար
 Մտնել աղտոտ մուկերու հետ
 Ի պայքար¹,
 Քանզի չըկայ՝ փուճ կամ ընտիր՝
 Մի հատոր
 Որմէ չկրժեն անխտիր
 Մի կտոր...:
 Իսկ հեղինակ մ'երբէք պէտք չէ
 Վատագոյն
 Գրիչ գործածէ, և կամ թրջէ
 Զայն ի թոյն: —
 Ա. ՓԱՆՈՍԵԱՆ (Անտիպ գործեր)

1. Պայքար, վէճ, կռիւ.

ՆԱԽԱԽՆԱՄՈՒԹԻՒՆ

Արևը մարը մտաւ. գիշերուան ցօղը գետնին երեսը կը թըջէ, օդը՝ որ ցերեկը չափէ դուրս տաք կ'ընէր՝ հիմա կը պաղըշափի:

Ծաղիկները իրենց խառուտիկ թերթերը կը գոցեն, գլուխնին կը ծոեն, իրենց կոթին վրայ կը կախուին:

Վառեակները իրենց մօրը թէին տակ կը քնանան: Թռչունները երգերնին դադրեցուցեր են, բոյներնին ծառերուն վրայ դրած՝ գլուխնին ալ թերթներուն տակը առած կը հանգչին:

Ձայն մը չեւեր այն փեթակէն՝ ուր մեղունները ժիր կը մտնէին ու կ'եւլէին: Իրենք ալ թողուցեր են իրենց աշխատութիւնը, ու ամէն մէկը իրեն ընկերին քով մոմէ սենեկաց մէջ կը քնանայ:

Ոչխարները իրենց կակուղ բրդին վրայ պառկեր են, ալ չի լսուիր բլուրներու վրայ անոնց մայելը:

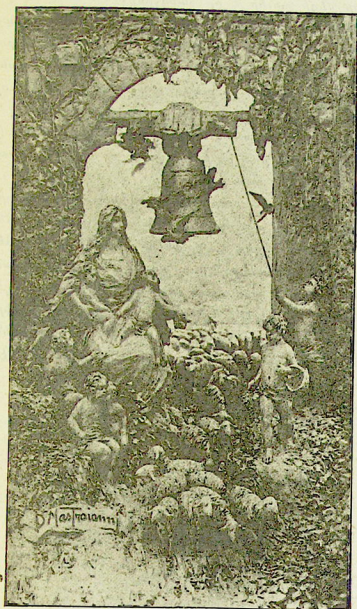
Տղաքն ալ մոռցեր են իրենց խաղը, ամենեկին ոտքի ձայն չկայ. ճամբաները մարդ չկայ. դարբինն ալ չի զարնէր իր կռանը սալին վրայ:

Հիւսան սղոցը ճուլթոց մ'ալ չի հաներ. ամէն արարած կը քնանայ, մարդիկ ալ, անբանք ալ:

Երկինքն ու երկիրը մութը պատեր է. գիշեր...:

Ո՛վ է որ աս ամէն քնացողներուն վրայ հոգ կը տանի, ու անոնց չկրցած ատենը զիրենք կը պաշտպանէ:

Կայ աչք մը որ քնանալ չունի, որ առանց արևու լուսոյ կը տեսնէ. ճամբու մէջ անոր լուսին պէտք չէ, տան մէջ կանթեղի կարօտ չէ. երկնքի վրայ աստղ չի փնտռեր: Աս աչքը ամէն տեղ կը տեսնէ, ամէն մարդ կը հոգայ, աս է Աստուծոյ աչքը, որուն ձեռքը միշտ մեր վրայ է:

Փա՛ռք Նախախմամու թիւամ

Աստուած տուեր է քունը որ յոգնութիւն առնունք, գիշերը մեզի տուեր է որ հանգչինք:

Իրիկունը մայրը մատը բերնին դրած՝ կամաց կամաց քալելով չորս դին կ'երթայ ամէն շշնկոց դադրեցնելու, որ չըլլայ թէ իր տղան անուշ քունէն արթննայ. անկողնոյն վարագոյրը կը քաշէ, ճրագն ալ կը վերցնէ որ աչքին լոյս չգարնէ:

Աստուած ալ ասանկ մեզի համար սև վարագոյր մը կը քաշէ, ամէն բան կը խաղաղցնէ, որ իր մեծ ընտանիքը հանդարտ քուն ըլլայ:

Հանգիստ քուն եղէք յոգնած աշխատողներ, պզտիկ տղայք, դուք ալ տգտըզացող միջատներ. Աստուած ձեր վրայ արթուն կեցեր է. իր աչքը միշտ բաց է՝ զձեզ պաշտպանելու համար: Երբոր մութը քաշուի ու արևուն ճառագայթները աչուընուդ գարնեն՝ շնորհակալ եղէք Աստուծոյ որ գիշերը զձեզ պահպանեց: Մաղիկները բուրեն Աստուծոյ իրենց անուշ հոտը, թռչունները իրենց ընկերը չկանչած՝ անոր շնորհակալութիւն երգեն: Աստուծոյ անունը սրտին մէջ դրած՝ պառկի մարդն ալ ու ելած ատենը նորէն սկսի փառք տալ:

Ա.ԻՇԱՆ (Յոյք Աստուծոյ)

ՊԱՅԾԱՌ՝ ԱՍՏՂԵՐ

Պայծառ աստղեր,
 Կը ծիծաղիք,
 Եւ չէք գիտեր
 Այս իմ վիշտերըս զաղտնի
 Այս արցունքներս իմ աղի...
 Այն ձերին խաղաղութեան
 Կոր ծովուն մէջ
 Արդեօք սըողուած¹ բազիններ² են
 Որոնց վըրայ վառ կը փայլիք
 Միշտ շէն զըւարթ
 Միշտ անգիտակ
 Մոմերն ինչպէս խորանի վըայ...

ՎԻԿ. ԱՂԱՆՈՒՐ (Թարգմ. Հ. Արիստ. Քասկանտիդեան)

ՄԱՅՐԻԿԻՆ ԵՐԳԸ

Սիրեմ ցօղին շիթեր³ բարդ
 Եւ զեփիւռիկն առտըւան.
 Սիրեմ վարդէ ամպին վրան
 Տեսնել ծագել օր զըւարթ:
 Բայց զոր սիրեմ կաթոգին⁴,
 Երջանկութեամբ, հաւատով,
 Սուրբ և քաղցրիկ գորովով,

1. Սըողուած, ծածկուած, քողարկուած: — 2. Բազին. տանաքի,
 կուռքի սեղան: — 3. Շիթ, կաթիլ: — 4. Կաթոգին, շատ կարօտով,
 սաստիկ փափաքով:

Գետրուս մեծն Ռուս

(ქადაგოისის მღვრ)

Դու ես, որդեակ իմ:
 Սիրեմ զիշեր մըթագին¹
 Որ պըսակէ իւր վեհ գեղ²
 Ակունքներով իւր թագին,
 Լուսաւորել ամէն տեղ,
 Բայց զոր սիրեմ կաթոգին,

Դու ես, որդեակ իմ:
 Սիրեմ տեանել ովկիան
 Կատողած վազել դէպ յերկին,
 Եւ հետեւել լըռեւեայն
 Մարգին գողտրիկ³ առուակին,
 Բայց զոր սիրեմ կաթոգին,
 Երջանկութեամբ, հաւատով,
 Սուրբ և քաղցրիկ գորովով,

Դու ես, որդեակ իմ:
 Սիրեմ Հաստչին տուրքն անհուն,
 Զըւարթ ժըպիտը զարնան,
 Ծաղկած ամառն ու աշուն
 Եւ սառոյցները ձմրան:
 Բայց զոր սիրեմ կաթոգին,
 Երջանկութեամբ, հաւատով,
 Սուրբ և քաղցրիկ գորովով,

Դու ես, որդեակ իմ:

ԼՈՒԻ ՌԱՏԻՉՊՈՆ (Թարգմ. Հ. Ա. Ղազիկեան)

1. Եթագիմ, մութ — 2. Գեղ, գեղեցկութիւն — 3. Գողտրիկ, փափուկ, անուշ, սիրուն:

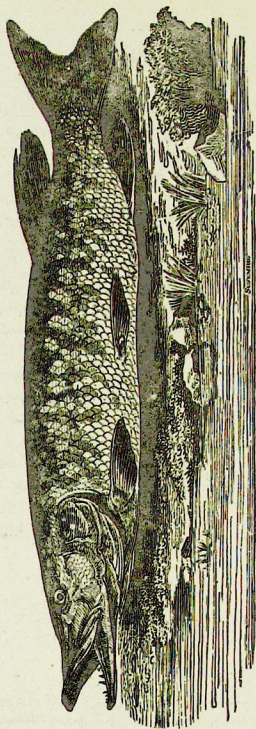
Կ ՈՒՆ Կ Ա. Զ ՈՒ Կ Ն

Անհեթեթ¹ մեծութեամբ կոնկաձուկ² մը Բիալէի³ օրընթաց ջուրերուն մէջ կը լողար, սակայն, երկու հզերքներուն՝ որոնք աստի և անտի կ'արգիլէին գետին ջուրերը, սահմանը շատ նեղ կը թուէր իրեն, ու ինքը, իր մեծ հոգին գոհացնելու համար, կը խորհէր աւելի ընդարձակ ասպարէզ⁴ մը գտնել իր որսորդութիւնները կատարելու համար։ Ի մեծ դժբաղդութիւն իր անձին, օր մը ջուրերը յորդեցին, վասն զի հով մը ծովէն ետ կը մղէր գանոնը։ Լողալով ծովէն դէպ ի վեր ելաւ գլխածուկ մը։ Սա, հանդիպելով կոնկաձուկին, պատմեց անոր ծովու հրաշալիքները, և թէ որչափ լայն է և յարմար առատ որս ընելու։ Կոնկաձուկը՝ այնպիսի ընդարձակ տեղւոյ մէջ որս ընելու յուսով հրապուրուած, ու արհամարհելով իր հին բնակարանը, լողաց դէպ ի նաւահանգիստ։ Բայց հազիւ հասեր էր հոն, կեանքը վրայ տուաւ, վասն զի իրմէ աւելի խոշոր և աւելի զօրաւոր ձուկի մը հանդիպեցաւ՝ որ զինքը անհամար և հատու ակռաներուն տակ առնելով համեղ պատառ մ'ըրաւ։

Գ. ԿՈՄԾԻ

1. Առհեթեթ, շատ խոշոր և այլանդակ — 2. Կոնկաձուկ, կոռնկի
 3. Բիալէ, Իտալիոյ մէջ մեծ գետ մը —
 4. Ասպարէզ, ընդարձակ տեղ, ա. մէյտամ,

Կռնկաձուկ

ՊԱՐՏԻՋՊԱՆԸ ԵՒ ՈՐՍՈՐԴԸ

Պարտիզական մը ամէն ջանք կ'ընէր ու չէր յաջողեր ազատել իր կաղամբները¹, վասն զի որչափ կը բուսնէին՝ անիծեալ նապաստակ մը կ'ուտէր բուսածները. ուստի իր զրացի որսորդին դիմեց որ զայ և որսայ նապաստակը: Որսորդը խոստացաւ: Օր մը շուներովը եկաւ: Շուները, գրգռուած ընդդէմ նապաստակին, հալածեցին զայն տակնուվրայ ընկելով պարտէզը, և մէկ ժամուան մէջ աւելի քան հասցուցին քան որչափ քնաս չէր կրնար ընել նապաստակը մէկ տարուան մէջ: Վերջապէս նապաստակը կը փախչի. որսորդը իր վարձը կը պահանջէ և խորհուրդ կու տայ պարտիզականին մացառներու ծակ տեղերը գոցել, որպէս զի նապաստակը նորէն պարտէզ չկարենայ մտնել:

Ֆ. Տ. ԿՈՒԵՐԱՅԻ

ՇԱՏ ԵՆ ԱՍՏՈՒԾՈՅ ԳՈՐԾԵՐԸ

Ափով մը աւազ աճ ու համրէ. նայիմ կրնան դաշտին խոտերը, ծառերուն տերևները համրել: Իրաւ որ անոնք համրանքի չեն գար, բայց Աստուծոյ գործերը ալ աւելի շատ են: Եղևնին բարձր լեռներու վրայ կը բուսնի. ուռեանին վազուկ ջրերու վրայ կը ծոխ:

Կանկառը սուր սուր փուշերով պատած է. մոլորը բրդոտ ու կակուղիկ է: Լուբիասը կը տարածուի ու կը պլլուի. կաղնին խոր արմատ կը ձգէ ու ձմեռուան հովերուն դէմ կը դնէ. մարգարիտ ծաղիկը դաշտերը կը

1. Կաղամբ, քալամ. տ. լամամայ:

Nymphaea glauca

զարդարէ, լեռներու փէշերուն տակը կը բուսնի. կա-
կաջը պարարտ հող ու հոգացող ձեռք մը կ'ուզէ:

Հիրկին ու եղեգը մէկմէկու կը պլլուին. կակուղ
խոտը մարմանդի մէջ կը բուսնի, փշոտ թուփերը՝ չքա-
նած երկիրներ: Զրային շուշանը գետին մէջ կը մեծնայ,
իր լայն ծաղկները ջրին երեսը կը բացուին. շահոքրամը
չոր քարի վրայ կը բուսնի ու իր հոտը ժայռերու մէջ
կը սփռէ:

Ամէն տերեւ մէկմէկ ձև ունին, ամէն բոյս մէկմէկ
կերպ բնութիւն: Տե՛ս ան խոտերը որ դաշտի մէջ կը
մեծնան, ան խոտերն ալ՝ որ նեղ ճամբաներու մէջ ոտքի
տակ կ'երթան. զանոնք մարդ չէ սերմանած: Կան բոյ-
սեր որ բարձր ժայռերու վրայ կը բուսնին, ուր որ
մարդ չէ ելած, կան որ խոր անտառներու կամ ան-
մարդի կղզիներու մէջ, ու ամէն տեղ:

Աստուած է որ հունտերը ասդիս անդին կը ցանէ.
անոնց մէկմէկ ձև կու տայ. անձրեւով կ'ոռագէ, ցօղով
կը մեծցնէ. ինքն է որ անոնց սիրուն գոյներ կու տայ
և տեսք, անուշ հոտ մը ու թափանցիկ բարակ թեր-
թեր՝ որ մարդս կը զարմացնեն:

Խնչպէս կ'ըլլայ որ այն սև հողէն՝ վարդը իր ծի-
րանի գոյնը կ'առնու, շուշանը իր բեհեզը. Խնչպէս
կ'ըլլայ որ պզտիկ հունտը մեծ ծառ կը բուսցընէ. ին-
չէ՞ն զիտեն բոյսերը իրենց գալու ժամանակը, իրենց
կարգը ու իրենց տեղը:

Զիւնը իջնալէն վերջը եզնագին գլուխը հողէն դուրս
կը հանէ, ու զարունը հասնելուն՝ ահա ես ալ եկեր եմ,
կ'ըսէ:

Կան ծաղիկներ որ ամառուան արևը կ'ուզեն, դափ-
նին ձմեռուան տխրութիւնը կը զարդարէ: Ամէն բոյս կը
բերէ իրեն նման բոյսեր. ցորենին հասկը կորիզէ առաջ
չի գար: Խնձորին կուտը չի կրնար կեռաս հասցնել:

Զիւնը երկրիս երեսը ծածկած. սառը բոյսերը պա-

տած ատենը՝ Աստուած կը հոգայ որ չըջորնան: Մահերը կը ցամբին, կը թափթըփին, կարծես թէ միայն ոսկորնին կը մնայ. Աստուած զարնան շունչը կը փչէ անոնց վրայ, մէկ մ'ալ տերեւներ կը հագնին, կը սկսին ողջննալ:

Բոյսերուն պահուիլը Աստուծոյ հրաշալի գործերուն մէկն է. երբոր ամէն բան զԱստուած կը քարոզէ՝ պէտք է որ ես խօսիմ, ամէն դաշտ մէկ բացուած գիրք մըն է, ամէն ծաղիկ մէկ գրած դաս մը:

Առուակը որ կը խոխոջայ՝ ձայն մը ու լեզու մ'ունի. ամէն արարածները կը պատմեն իրենց ստեղծողը ու փառք կու տան անոր: Չենք կրնար զԱստուած տեսնել, վասն զի աչքի տակ չընկնիր. բայց իր գործերը տեսնելով՝ զինքը կը պաշտենք:

Որչափ որ մէկուն խելքը բաց է՝ այնչափ աւելի պարտական է զԱստուած օրհնելու. բայց ո՞վ կրնայ Աստուծոյ գործերուն թիւը և չափը գիտնալ:

Հ. Ղ. ԱԼԻՇԱՆ (Յոյցք Աստուծոյ)

ԾՆՆԴԵԱՆ ԹՈՉՈՒՆՆԵՐԸ

Կը դողայ ցուրտ յարգին վըրայ
Սիրուն փոքրիկն Յիսուս մանուկ.
Եւ զի մըսրին մէջ նա ապքնայ՝
Կը փըչեն վրան եզն ու իշուկ:
(Թէ՛ՈՅԻՂ, ԿՕԴԻԷ)

Մանկիկն Յիսուս խիստ աղքատ էր
Իր մըսուրին մէջ ու գոմին:
Բարակահիւս¹ չունէր գորգեր²...
Մանկիկն Յիսուս խիստ աղքատ էր,

1. Բարակահիւս, բարակ հիւսուած: — 2. Գորգ, կապերտ, տ. խալի:

Թողած թարմ¹ խոտն՝ իրենց շունչեր
 Եղն ու իշուկ վրան կը փչէին.
 Մանկիկն Յիսուս խիստ աղքատ էր
 Իր մըսուրին մէջ ու գոմին:

Մանկիկն Յիսուս իր մսուրին մէջ

Պատին վըրայ, խեղճ վարագոյր,
 Սարդն իր ոստայնը կը ձըգէր,
 Կը կաթկըթէր բոլոր ձիւն, ջուր,
 Պատին վըրայ, խեղճ վարագոյր:
 Եւ այս պալատն էր ոսկեթոյր²,
 Աստուծոյն, որ ցանեց աստղեր...
 Պատին վըրայ, խեղճ վարագոյր,
 Սարդն իր ոստայնը կը ձըգէր:
 Չըկար փըղոսկը, ոչ կահ³ պայծառ,

1. Թարմ, հօր. տ. Թաժա. — 2. Ոսկեթոյր, ոսկիի գունով. —

3. Կահ, կահաբաւք:

Միայն բաղեղն¹ էր տանը զարդ,
 Զրկար ժանեակ², չրկար զոհար,
 Զրկար փրդոսկր, ոչ կահ պայծառ
 Եւ ոչ իսկ մէկ խաղալիկ կար
 Որ լացող տղան ընէր զըւարթ...

Մամուկ Յիսուսի նզիպտոս փախուստը

Զրկար փրդոսկր, ոչ կահ պայծառ,
 Միայն բաղեղն էր տանը զարդ:
 Սուրբ Յովսէփ խաչ մ'անոր շինեց,
 Դրղըի³ փայտէ փոքրիկ խաչ մի.
 Որ ըզբօսնու այն արքայն մեծ՝
 Սուրբ Յովսէփ խաչ մ'անոր շինեց.
 Բայց խաչն այն հինգ անգամ կամ վեց
 Լացուց մայրիկն ըսքանչելի...:

1. Բաղեղ. ա. սարմաշըք: — 2. ժամեակ, թանթեկա: — 3. Դղըի, ծառի մը անուն:

Մուրր Յովսէփ խաչ մ'անոր շինեց
 Դըղըի փայտէ փոքրիկ խաչ մի:
 Մօտ որրոցին մանկան քննքուշ¹
 Երեք թըռչնիկ զըւարթ երգով
 Տատրակ, սարեակ, խայտիտ աշխուժ,
 Մօտ որրոցին մանկան քննքուշ՝
 Եկան իրենց երգերն անուշ
 Երգել հովուաց, մոգերուն քով,
 Մօտ որրոցին մանկան քննքուշ
 Երիք թըռչնիկ զըւարթ երգով:
 Մութ որմերով² ախոռին մէջ
 Կը նուագէին իրր յանտառակ,
 Որ զուարթանայ այն արքայն մեծ
 Մութ որմերով ախոռին մէջ.
 Եւ սուրր Յովսէփ անոնց շինեց
 Երեքին ալ մէկ մէկ վանդակ,
 Մութ որմերով ախոռին մէջ
 Նըւագէին իրր յանտառակ:
 Մանկիկն Աստուած երր աքսոր գնաց
 Եզրպտացւոց երկիրը տաք,
 Հոն էր խըմբեակն³ այն երգասաց⁴
 Մանկիկն Աստուած երր աքսոր գնաց,
 Ու կ'երգէին ճայնով կամաց
 Եւքալիրդի⁵ ճիւղի մը տակ,
 Մանկիկն Աստուած երր աքսոր գնաց
 Եզրպտացւոց երկիրը տաք:
 Երբոր Յիսուս տեսաւ այն հող՝
 Ուր ինք ծընաւ, այն հող սիրուն,
 Թըռան եկան թռչունքն երգող

1. քնքուշ, սիրուն, փափուկ. — 2. Որմ, դատ. — 3. խմբեակ, պզտի խումբ. — 4. երգասաց, երգող, երգ ըսող. — 5. Եւքալիրդոս, Աւստրալիայ դեղեցիկ և մեծ ծառ մը:

Երբոր Յիսուս տեսաւ այն հող.
 Մըրմընջէին ու փոխն ի փոխ
 Կեցած թրփին մէջ վարդենւոյն,
 Երբոր Յիսուս տեսաւ այն հող
 Ուր ինք ծընաւ, այն հող սիրուն:

Ի Թաբոր, մօտ Յորդանանու,
 Ի Գալիլեա, ի Սամարեա,
 Պարտէզին մէջ, տակ ձիթենւոյն,
 Ի Թաբոր, մօտ Յորդանանու
 Գային երեքն այն երգելու
 Զորդին Երկնից և Մարեմայ,
 Ի Թաբոր, մօտ Յորդանանու
 Ի Գալիլեա, ի Սամարեա:

Կափառնաւում երգեցին նախ¹

Երկիրք երկնից Յիսուս մանկան.

Ի Թաբոր վարդըն վառ չըքնաղ,
 Եղանակով զեղածիծաղ.

Այսօր իջեալ, Մայր Հաւատոյ
 Յետ խորհըրդոյ Հաղորդութեան.

Կափառնաւում երգեցին նախ
 Երկիրք երկնից Յիսուս մանկան:

Խաչափայտին ծառին քովիկ

Երգերն անոնց դեռ կը լըսուին.

Կ'ըսեն թէ այն երեք թռչնիկ

Մեռան խաչին ծառին քովիկ.

Ծնընդեան կ'ըսուի իրենց ձայնիկ

Արշալոյսի պատարագին.

Սեղանոյն մօտ, խաչին քովիկ

Երգերն անոնց դեռ կը լըսուին:

Հ. ՏԸԼԱՖՈՐԴ (Թարգմ. Հ. Ա. Ղազիկեան)

1. Այս տունը Հանացիք յարմարեցնել մեր երգերուն՝ վերցնելով լատինականները:

Ա.Զ.Գ.Ա.ՍԻՐՈՒԹԻՒՆ

Մարդ երբ կը ծնանի, կը ծնանի ընկերութեան մէջ,
կը ֆայ ընկերութեան մէջ, անկէց իր վրայ պարտք մը

մարդիկ չ'ը վտարուիտ

կու գայ իր ընկերները սիրելու. այս պարտքը իր վրայ
կը դնէ բնական, քաղաքական, և աստուածային օրէնքը:
Բայց սէրը կարգ ունի, մարդը պարտական է սիրել

նախ իր ծնողքը, իր մերձաւորը, ապա հեռաւորները, և ինչպէս պարտական է ամէն բանէ առաջ և աւելի իր ծնողքը սիրելու, նոյնպէս պարտական է սիրելու իր ազգը կամ հայրենիքը՝ որ իր ամենէն աւելի մեծ ծընողքն է:

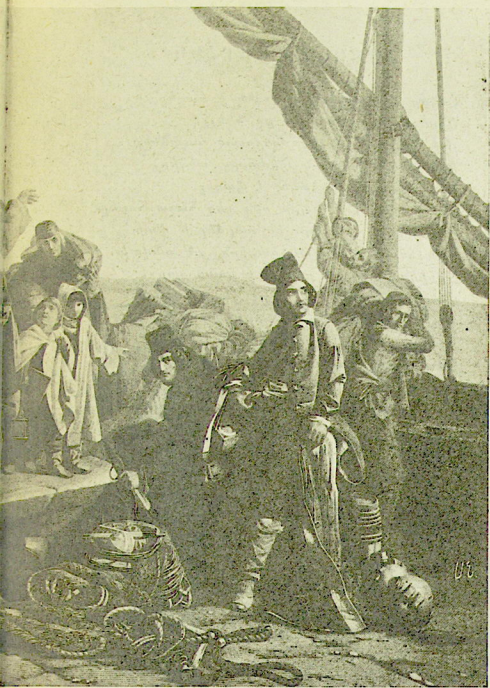
Ուր է ազգասիրութիւն, հոն են այն ամէն առաքիւնութիւն, այն ամէն աղէկութիւն, որ ընկերութեան մը հարկաւոր են: Շատ աղէկ բան է խաղաղութիւնը, արդ, եթէ ճշմարիտ ազգասիրութիւն կայ, այն ազգը, այն ժողովուրդը խաղաղ կը մնայ: Սքանչելի է արդարութիւնը, եթէ տեղ մը ազգասիրութիւն կայ, հոն կայ նաև արդարութիւն: Աղէկ բան է սրտցաւութիւնը, ազգասէրը ամենուն վրայ կը կարեկցի: Պատուական բան է ազգատարութիւնը. ազգասիրութեան մէջն է անիկայ: Շատ պատուական է մեծագործութիւնը. ազգասէր պէտք է ըլլայ ով որ մեծագործ բան մը կ'ընէ իր ազգին համար:

Ասանկ իմացի՛ր այն ամէն աղէկութեանց նկատմամբ՝ որոնք ընկերութիւնը կը շննցնեն:

Որովհետև հայրենասէր ազգն է որ շատ առաջ կու գայ, անոր համար հայրենասէր անհատ մը աւելի մեծ պիտի սեպուի քան գանձ մը, վասն զի այն հայրենասէր կամ ազգասէր անձը, եթէ մեծ է, տկարներուն կ'օգնէ, առաջ կը քաշէ: Եթէ առողջ է՝ հիւանդներուն կը հասնի: Եթէ ունեւոր է՝ չունեւորներուն կ'ողորմի: Եթէ մէկին փորձանք մը հասեր է, կը կարեկցի, կը մխիթարէ: Եթէ մէկին փնաս մը հասեր է, ձեռքէն եկածին չափ կ'աշխատի, և այն փնասէն կ'ազատէ:

Ախ, ինչ աղէկութիւն ունի ազգասիրութիւնը՝ որուն մէջն է եղբայրսիրութիւնը, եղբայրսիրութեան մէջն է աստուածասիրութիւնը, աստուածասիրութեան մէջն է յաւիտենական կեանքը ու արքայութիւնը՝ որ է մեր վերջին վախճանը:

Կնորսներ

ՀԱՅՈՑ ԱՇԽԱՐՀԻԿ

Հայոց աշխարհիկ, գարունդ է հասել
 Ահա գեղեցիկ գարունն քո եկել.
 Ո՛վ դու ի վաղուց¹ մոռցուած հայրենիք,
 Ո՛վ դու իմ սրբոխն անմոռաց տեղիք.
 Ահա գարունիկդ հասել է հասել,
 Աւագ Մասեաց ծայրն ընդ քեզ հաշտ հայել.
 Այն սև սև ամպերն են դարձել ի փախ²,
 Այն ճերմակ ճերմակ սարերն³ են անվախ.
 Ջրնիկն ի ծոցին բացեր է ճանապարհ,
 Քաղցրիկ կըրկըջով զլորէ գետս հազար.
 Յայն բարձրը ժայռից որ երկնուց են մօտ
 Կենաց օրհնութեան ծագէ առաւօտ:
 Ահա քո բլուրներն՝ Հայոց աշխարհիկ,
 Այն քո բիւր բլուրներ ու բիւր վըտակիկը
 Հազար քո ձորերդ ու հազար քո դաշտ՝
 Տարան⁴ ցուրտ ձմեռդ ու ձիւներդ շատ.
 Լերինք և հովիտք ընդարձակ ու լայն
 Նախշուն⁵ զարդարին նոր հարսին նրման.
 Կապուտակ սարերդ գունդգուն պըսակ
 Կապեն ի զըլուխ զինչ նոր թագւորակ.
 Ի ծայրից սարից որ երկնուց են մօտ՝
 Փըռուի մինչ ի խորն հօրոտն ու մօրոտ⁶.
 Դետեզերք ամէն բացել են շուշան
 Պայծառ ղընդըղնով⁷ ցընցըղկեն զընան.
 Սարեզերքն ամէն զվարդն երեցուցին,

1. Ի վաղուց, շատուց. — 2. Դարձել ի փախ, փախիլ. — 3. Սար, լեռ. — 4. Տարամ, քաղցիկ, կրեցիկ. — 5. Նախշուն, դժն-
 ըզգժն. — 6. հօրոտ ու մօրոտ, լեռնային ծաղիկներ. — 7. Դըմզըղ-
 մով, ալիքներով.

Ահ կարմրուկ վարդեր, զաւակը Եղեմին։
 Պըլպուլն ի հեռուանց թողեց ճըզնարան
 Երվեր ցամբըններ թեկեց¹ անգուման²,
 Կանչեց ի յօղուն երեք հետ³ բարև
 Ոտկունքըն դըրաւ ի սարին վերև,
 Սարին վերեկն ի վարդին տերև,
 Հայոց աշխարհիկ, քեզ երեւ⁴ բարև.
 Սարեկն ի սարին եկաց ու մնաց,
 Անմեղ նախընծով եղաւ երգասաց.
 Արագիւն յերդիսն աւելց իր բունիկ,
 Կանգնեցաւ կըղաց՝ «Հայոց աշխարհիկ».
 Արտուտիկն թռաւ, թռաւ թռաւ վարուկեր
 Մանրիկ ճըլըլըլով ասաց շատ բաներ.
 Տատրակիկն իջաւ ցած ու ցած
 Կըրծկունքն ի գետին ըզկո՛ւկո՛ւ ճըւաց.
 Հովին ու հօտաղ, զառինք, եզն ու կով
 Գոհացան զԱստուած՝ մարգեր⁵ շուրջ գալով։
 Հանց քեզ տէրն է տուել զարուն գեղեցիկ
 Որ դրախտի նմանիս Հայոց աշխարհիկ.
 Դրախտիկն որ անցել դառնայ քեզ գարնամբ
 Զինչ պայծառ արեն որ ծածկէր ի յամբ։

Բայց Նահապետիս ի՞նչ ասեմ ծերուկ
 Որ եմ քան զամեն ծաղիկ վաղանցուկ.
 Իմ գարունս անցել ու հասել աշուն,
 Յամբած տերևուկս ըսպասեմ հովուն
 Թէ ե՞րբ ի լերանց ծոցուն փըչէ խոր
 Զըգէ անկըսկիծ զիս ի մահուն ձոր։
 Նահապետիս կեանքն եղաւ բաւական

1. Թեկեց, թռաւ։ — 2. Ամգումամ, յանկարծ, շուտ շուտ։ — 3.
 Երեք ճետ, երեք անգամ։ — 4. Երեւտ, տուաւ։ — 5. Մարգ, ջրոտ և
 խոտաւէտ տեղ։

Խընդութեամբ կեցաւ ի յիւրն Հայաստան.
 Ժամ է ուր երթայ ի յայն հայրենիք
 Ուր իսկի չգատուին եղբարք սիրելիք.
 Խընդութեամբ կ'երթամ քեզնից՝ Հայաստան,
 Քեզնից առած հողս՝ ի քեզ ասեմ թաղման.
 Ի քո ծոցէդ վեր կանգնեցաւ Աղամ
 Եւ ի քո ծոցէդ տ'եւնեմ անթառամ:

Ա.Լ.ԻՇԱՆ (Նոսադք)

Ի Մ՝ ԱՍՏՂԸ

Այգեստանին մէջ ի՛նչ անուշ ես, կեանք,
 Տակ լուսընկային, աստեղց հոյլերուն.
 Երբ Աստղընբերդի սրընգին արծազանգ՝
 Անկեղծիկ երգեր ծաւալէ՝ հեռուն:

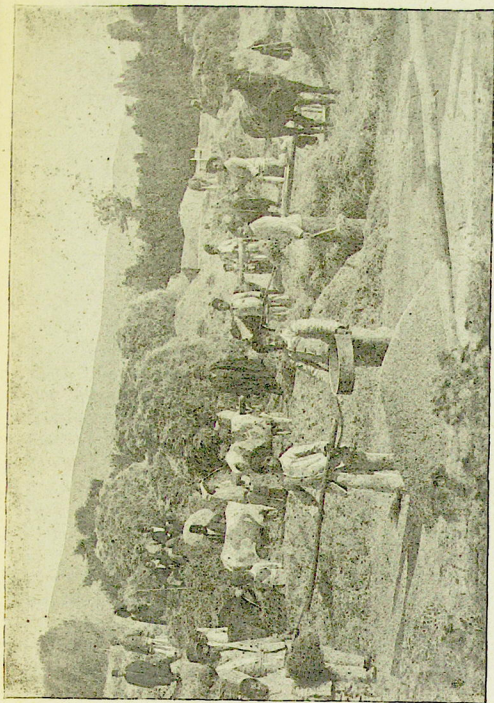
Կ'երևին երբեմն ալիք Եփրատայ,
 Կ'օրօրէ հողմիկ արտերն ու այգի.
 Տեսնուին հեռուն՝ հօտեր բացօթեայ,
 Ճրագով հընձաններ, կըղզիներ կեանքի:

Ու դաշտին մէջ ալ ցանուած գիւղօրէն,
 Լուսավառ ծառոց մէջ ու շուքերուն
 Հոն կը ննջէի, հմայուած, մեղմօրէն՝
 Ճակատըս դէպ իմ աստղը դողդոջուն:

Մայր չըքնաղ, Տարօն, ուր տեղ Պատմութիւն
 Բնութեան հետ մըրցի գեղով Երագոց.
 Ուր տեղ յԱստղընբերդ կ'եւնեն, իրիկուն,
 Փառքը և Անցեալ՝ լուսնով ոսկեզօծ...

1. Ծաւալէ, կը տարածէ:

Հայոց աշխատողի աշխատանքով

Զերդ մանուկ իր մօր՝ ծոցիդ մէջ նընջեմ,
Երկիրն ուր մահն ալ, մահն ալ անուշ է.
Լուսընկայդ իջնայ խոտն զիս ծածկէ,
Սրինգը հընչէ բլուրներու մէջէն:

Ու սիւզդ՝ անցելով դամբանիս՝ վրայէն,
Կեանքիս թառամած՝ ըլլայ ողբերգուն.
Հո՛ն, հոն նընջեմ ես յաւէժ՝ մեղմօրէն
Ճակատըս դէպ իմ աստղը դողդոջուն:

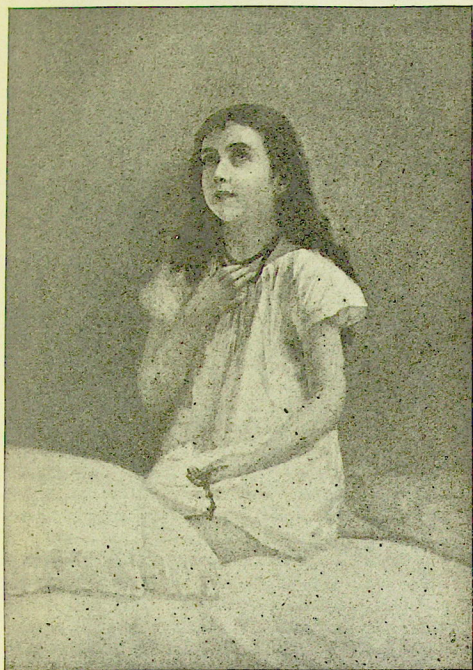
Հ. ԿԱՐԱՊԵՏ ՏԵՐ ՍԱՀԱԿԵԱՆ

ԱՓԱՂԱՂԸ ԵՒ ՄՈՒԿԸ

Օր մը պտըտելու ելեր էր Աքաղաղը, ու հանդիպեցաւ Մուկին. և որովհետեւ երկուքն ալ անօթի էին, որոշեցին միասին երթալ ուտելու բան մը գտնելու համար: Պարկիկ մ'առին ու ընկոյզի անտառի մը մէջ մտան. Աքաղաղը թռաւ ելաւ ծառի մը վրայ, Մուկը վարը մնաց, ու ընկերոջ փրցուցած և վար նետած ընկոյզները պիտի հաւաքէր ու պարկին մէջ պիտի դնէր:

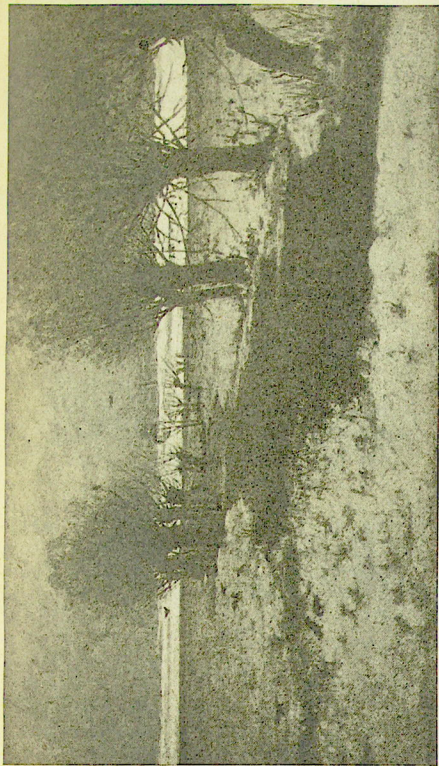
Մուկը՝ որ խաբել կ'ուզէր զԱքաղաղը, ընկոյզներուն միջուկը՝ կ'ուտէր ու կեղևները պարկին մէջ կը լեցնէր: Իսկ Աքաղաղը՝ չգիտնալով Միկան խարդախութիւնը, կը ժողվէր ու կը ժողվէր: Ժամանակ մ'անցնելէն վերջ, Աքաղաղը հարցուց. « Պարկը լեցուեցա՞ւ »: Մուկը պատասխանեց. « Դեռ շատ կ'ուզէ: Կէսն է »: Աքաղաղը կը ժողվէր, բայց պարկը չէր լեցուեր: Քիչ

1. Սիւզ, մեղմ հով. — 2. Դամբամ, դերեզման. — 3. Յաւէժ, յմիշտ. — 4. Միջուկ, ընկոյզին մէջի պտուղը:

Փոքրիկիմ աղօթքը

մը վերջ դարձեալ հարցուց Աքաղաղը. «Լեցուեցա՞ն»։ Պատասխանեց Մուկը. «Ո՛չ, դուն ժողվելու նայէ։ Երբ լեցուի՝ լուր կու տամ քեզի»։ Աքաղաղը կը ժողվէր, կը ժողվէր, ու ընկոյզները պարկը չէին մտներ։ Վերջապէս ուզեց անձամբ տեսնել թէ ո՞ւր հասեր է, ու տեսնելով որ ի զուր տեղ աշխատեիր էր, բարկացաւ, ու կտուցովը այնպիսի ուժով հարուած մը տուաւ Մկան գլխուն որ ծակեց գլուխը ու ըղիղը կ'երևնար ծակէն։ Խեղճ Մուկը՝ որ ինքզինքը արդարացնելու համար, բերանը բանալու ժամանակ չէր ունեցեր, լալով հեռացաւ։ Հանդիպեցաւ շան մը ու ըսաւ. «Շուն, շուն, տուր ինծի մազէդ, մազը կը դնեմ գլխուս, վասն զի Աքաղաղը գլուխս կտորեց կէս ընկոյզ կերած ըլլալուս համար»։ Ու Շունը. «Ինծի հաց տուր»։ Մուկը հացագործի մը գնաց ու լալով աղաչեց. «Հացագործ, հացագործ, ինծի հաց տուր. հացը կու տամ Շանը, Շունը ինծի մազ կու տայ, մազը կը դնեմ գլխուս, վասն զի Աքաղաղը գլուխս կտորեց կէս ընկոյզ կերած ըլլալուս համար»։ Հացագործը պատասխանեց. «Քեզի հաց կու տամ, եթէ ինծի փայտ տաս»։ Մուկը ինքզինքը անտառի մը մէջ ձգեց, և, կիսամեռ՝ աղաչեց. «Անտառ, անտառ, ինծի փայտ տուր, փայտը կու տամ հացագործին, հացագործը ինծի հաց կու տայ, հացը կու տամ Շանը, Շունը ինծի մազ կու տայ, մազը կը դնեմ գլխուս, վասն զի Աքաղաղը գլուխս կտորեց, կէս ընկոյզ կերած ըլլալուս համար»։ Իբրեւ պատասխան անտառը ըսաւ. «Ջուր կ'ուզեմ»։ Մուկը մօտ գետ մը գնաց, ու ջուր ուզեց. «Գետ, գետ, ինծի ջուր տուր, ջուրը կու տամ անտառին, անտառը ինծի փայտ կու տայ, փայտը կու տամ հացագործին, հացագործն ինծի հաց կու տայ, հացը կու տամ Շան, Շունը ինծի մազ կու տայ, մազը կը դնեմ գլխուս, վասն զի Աքաղաղը գլուխս կտորեց կէս ընկոյզ կերած ըլլալուս համար»։

ՆԱԿԱՆԱԳՐՈՒՄԻ ՄԱՍԻՆ

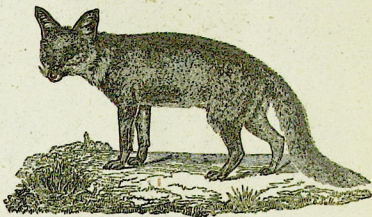
Գետը ջուր տուաւ և ըսաւ. «Ա՛ռ»։ Մուկը՝ ուրախութենէն որ քիչ ժամանակուան մէջ վէրքը պիտի առողջանայ, սկսաւ անյագարար խմել, և որպէս զի շուտով գոհացնէ անտառը, խմեց, խմեց, ուռեցաւ, դարձեալ խմեց ու պայթեցաւ։

Այս առակը կը սորվեցնէ թէ պէտք չէ ըրած յանցանքն նուազեցնելու ջանք ընել սուտ խօսելով։

Կ. Մ. ՈՌԻՖՈՅ

ԱՂՈՒՆՍ, ՇՈՒՆ ԵՒ ԱՔԱՂԱՂ

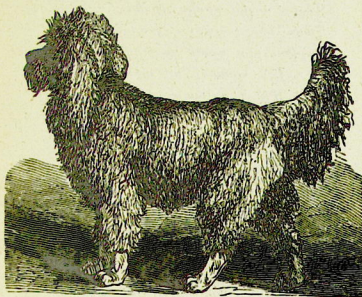
Շունը և աքաղաղը՝ բարեկամութիւն հաստատելով, միասին կը ճամբորդէին։ Գիշերը վրայ հասաւ։

Աղուէս

Անտառուտ տեղ մը քաշուեցան. աքաղաղը ծառի մը վրայ ելաւ ու թռեցաւ ճիւղերուն մէջ, շունը՝ վարը, նոյն ծառին բունին խողոջին մէջ. մտաւ ու քնացաւ։ Գիշերը անցնելու վրայ էր. արշալոյսն սկսեւ էր. աքա-

դադր՝ իր սովորութեան համեմատ, սկսաւ բարձր ձայնով երգել։ Աղուէսը, այդ ձայնը լսելով և զաքաղաղը ուտելու փափաքէն մղուած՝ մօտեցաւ, ու ծառին տակը կանգ առնելով, պոռաց աքաղաղին։ Ո՛հ, ի՞նչ զեղեցիկ

Շումը

կենդանի եւ և օգտակար մարդկութեան։ Ահ, իջի՛ր վար, միասին երգենք առաւօտեան երգը ու զուարճանանք։

Աքաղաղը պատասխանեց. — Բարեկամ, մօտեցիր ծառին բունին, ու արթնցուր դռնապանս։ — Աղուէսը մօտեցաւ. իսկ շումը՝ յանկարծ դուրս ցատկելով, կտոր կտոր ըրաւ զինքը։

Ն. ԹՈՄԱՋԻՈՑ

ԱՄՊԵՐՈՒ ԺԱՄԲԱՆ

Մեծ կայլակներ կ'երերան
 Գիշեր ատեն բիրիս վրան.
 Հառաչներ գողտր ու խորունկ
 Շըրթունքիս վրայ կը թըրթոան.
 Ո՛հ, զանոնք ո՛վ պիտ' տանի
 Մինչև աշխարհ մայրենի:
 Ծո՛վ, քեզ կու տամ իմ հրաւէր.
 Դո՛ւ արցունքիս առ գետեր.
 Թէ՛ զան առջկըդ ափունք՝
 Հողմին յանձնէ իմ խօսքեր.
 Թող ինք բառերըս զաղտնի՝
 Տանի յաշխարհ մայրենի:
 Սուրբ է աւանդն, ո՛վ հողմիկը,
 Սիրոյ խօսքեր կը տանիք.
 Բառ մ'ալ ճամբան չըմոռնաք,
 Թէ՛ վրտանգի հանդիպիք՝
 Ամպին տըւէք որ տանի՝
 Մինչև աշխարհ մայրենի:
 Ա՛լ կը յուսամ աներկբայ
 Որ խօսքըս հոն պիտ' երթայ.
 Զի ամէն ամպ սե և թաց
 Լի շանթերով վայրենի,
 Ուրիշ աշխարհ չըմբտած
 Պէտք է երկրէս միշտ անցնի:

Հ. Կ. Տ. ՍԱՀԱԿԵԱՆ

Նմանիւր զամբամ

Ձ Ի Ի Ն

Դաշտերուն, ճամբաներուն
վրայ թեթև և լրբիկ,
կ'իյնայ ձիւնը դարձադարձ
Դառնալով:

Կը պարէ ճերմակ տաբափն
լայն երկնից մէջ ծաղրածու,
կը հանգչի յետոյ գետին
Պարտասած¹:

Անխլիւրտ² բիւր ձեւերով
Տանեաց վրայ, ծըխհանաց³,
կոթողաց, պարտէզներու
կը քնանայ:

Չորս դին խաղաղութիւն.
Փակուած խոր մոռացօնքի
Միջև աշխարհ անտարբեր
կը լրէ...:

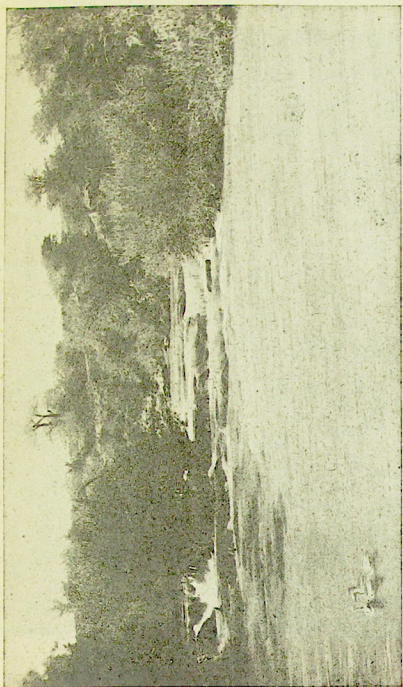
Բայց անհուն հանդարտութեան
Մէջ կը դառնայ սիրտն յուշերու⁴
Եւ մարած սիրոյ մը վրայ
կը մտածէ:

ԱՏԱ ՆԵԿՐԻ (Թարգ. Հ. Ա. Քաղաքեան)

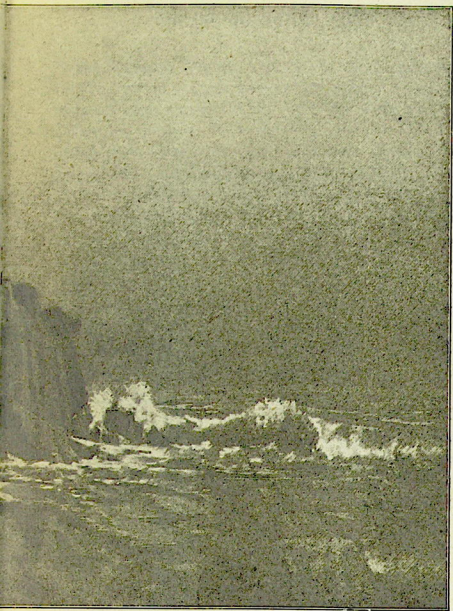

1. Պարտասած, յոգնած. — 2. Անխլիւրտ, անշարժ. — 3. Երկնային,
տ. ճամբան. — 4. Յուշ, յիշատակ:

Սուրբ Եղիշ

լանկար

ԿՐԱԿ, ԶՈՒՐ ԵՒ ՊԱՏԻՒ

Կրակը, ջուրը և պատիւը անգամ մը ընկերութիւն կազմեցին: Կրակը երբէք տեղ մը չի կրնար կենալ, ջուրն ալ միշտ շարժման մէջ է. ուստի ասոնք իրենց բնութենէն մղուած, բռնադատեցին պատիւը որ իրենց հետ ճամբորդութիւն ընէ: Բայց մեկնելէն առաջ, երեքը միասին խորհրդածեցին թէ, որպէս զի, եթէ երբէք մէկմէկէ հեռանալու ըլլան, մէկգմէկ չկորսնցնեն և մէկգմէկ վերստին գտնեն, պէտք է նշան մ'որոշել: Կրակը ըսաւ. «Եթէ երբէք ձեզմէ բաժնուիմ, ուշադրութիւննիդ դարձուցէք հոն՝ ուր ծուխ տեսնէք, անպատճառ զիս հոն կը գտնէք. այս է իմ նշանս»: — Զուրը ըսաւ. «Եթէ զիս կորսնցնէք, մի՛ փնտռէք հոն՝ ուր չոր է կամ ուր երկիրը պատընտած է, հապա հոն՝ ուր կը տեսնէք ուռենիներ, եղեգներ, բարձր և կանանչ խոտեր, ևս այդ տեղերը կը գտնուիմ»: «Իսկ ես», ըսաւ պատիւը, «աչքերնիդ լաւ բացէք, և սևեռած պահեցէք վրաս, վասն զի եթէ երբէք չար բաղդը զիս ճամբայէս դուրս հանէ, և կորսուիմ անգամ մը, այլ ևս երբէք չէք կրնար գտնել զիս¹»:

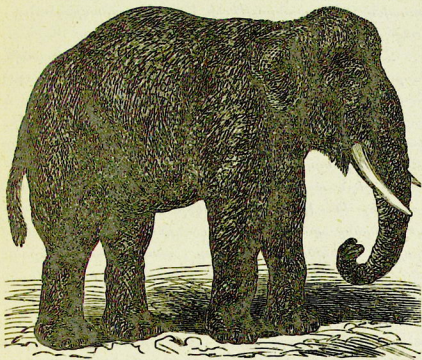
Գ. ԿՈՇՄԻ.

1. Հեղինակը այս առակով կը սորվեցնէ թէ պէտք է մարդ իր պատուոյն վրայ արթնութեամբ հսկէ, վասն զի երբ մէկը պատիւը կորսնցնէ, դժուարաւ կը գտնէ:

Փ Ի Ղ,

Յաղթանդամ¹ կենդանի մըն է փիղը. մորթը թանձր է և զրեթէ բոլորովին լերկ², ականջները ալւանդակ, աչքերը շատ սլզաիկ, Երկու տեսակ են ատամունքն,

Փիղ

աղօրիք՝ որոնք չեն երևիր, շնատամունք՝ որոնք պատիճին³ երկու կողմէն շուրս ցցուած են. կը սնանի բուսեղինօք: Կնճակը⁴ պատեալ է պինդ մորթով՝ ուս-

1. Յաղթանդամ, մեծղի. — 2. լերկ, անմաշ. — 3. Պատիճ, փիղին բիթը. — 4. Կնճակ, պնճի.

կից դուրս ինկած կ'երևին հինգ մատուռք և եղնագունք։ Պատիճը՝ որ քթին շարունակութիւնն է, ճակատէն կը սկսի և աղեղնաձև մինչև գետին կը հասնի, ասով բեռները իր վրան կը նետէ, կերակուրը կ'առնէ, թշնամին գետին կը տապալէ¹...

Հիմա երկու տեսակ փիղ կայ. մին կ'ըսուի Հընդ-կային, միւսը, Ափրիկեան փիղ, իրարմէ շատ քիչ կը տարբերին։ Ափրիկեան փիղին բարձրութիւնը 5 մետր է, պատիճը 2,50, ծանրութիւնը 4000 հազարազրամ. վայրենի է և դժուարաւ կ'ընտելանայ²։

Հնդկային փիղը ափրիկեանէն փոքր է, ընտանի, խորագէտ³ և իմաստուն, շատ ուժով է և կրնայ 80 հազարամետր տեղ ճամբայ ընել առանց վնասուելու և 10000 հազարազրամ բեռ մ'ալ շալկած։ Էգ փիղը երկու տարի յդի կը մնայ և երրորդ տարին ձագ մը կը բերէ. բովանդակ կենաց մէջ 40 ձագ կը բերէ։

Փիղերն աշխարհիս մէջ գտնուած ամենէն մեծ կենդանիներ են։ Երբ երկրէ երկիր կը գաղթեն, էգ փիղերը իրենց պատիճով կը տանին ձագերնին։ Խմբով գացած ատենին շատ դժուար է անոնց հետ պատերազմիլ, իրարու կը մօտենան և ահագին պարիսպ մը կը ձևացնեն. եթէ չվնասենք, իրենք ալ մեզի չեն վնասեր։ Սաստիկ ոխակալ են. քթերնին շատ մեծ ըլլալով հոտառութիւննին զօրաւոր է, հեռաւոր տեղերէ մարդու հոտը կ'առնուն։ Փիղերը ընտանեանալէն վերջ ամէն կենդանիներէ աւելի քաղցրաբարոյ⁴ և հնազանդ կ'ըլլան, կը սիրեն իրենց տէրը.

Ազատութեան մէջ 300-400 տարի կ'ապրին։ Մարդուս օգտակար են և մեծամեծ ծառայութիւններ կ'ը-

1. Տապալել, դեռին փռել. — 2. Ընտելանալ, ընտանի ըլլալ. — 3. Խորագէտ, խելացի, վարդաբարոյ. — 4. Քաղցրաբարոյ, անուշ ընաւորութիւն ունեցող.

նեն, բեռներ կը կրեն, և մինչև անգամ պատերազմներու մէջ կը զործածուէին երբեմն:

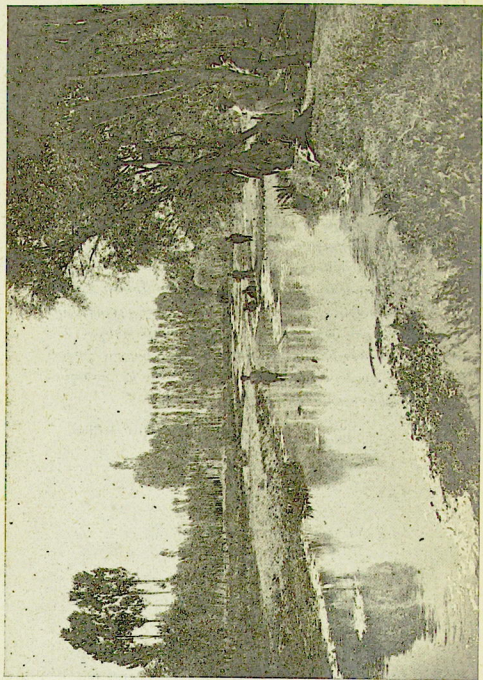
Հ. Ս. ԵՐԵՄԵԱՆ (Կենդանաբանութիւն)

ՍԱՏԱՆԱՆ ԵՒ ՇՈՒՔԸ

Երբեմն Սպանիոյ Սալամանկ քաղաքին մէջ սատանան կախարդութեան դաս կու տար: Իր աշակերտներուն կանխաւ ըսեր էր թէ, ընթացքը լմնալէն վերջ, իրրե վարձը, պիտի առնէր, հոգւով և մարմնով, այն աշակերտը՝ որ ամենէն վերջինը պիտի մնար սրահին մէջ: Հասաւ որոշուած օրը. ունկնդիրները վիճակ ձգեցին զիտնալու համար թէ ո՞վ պիտի վճարէ այդ պարտքը: Վերջին մնացող աշակերտը՝ զինքը յափշտակելու մօտեցող սատանային կը ցուցնէ պատին վրայ իր շուքը: Սատանան՝ զայն մարդ կարծելով, կը յարձկի բռնելու. այդ միջոցին ուսանողը դուրս կը փախչի:

ԱՐԴՈՒՐՈՅ ԿՐԱՅ

ՍՆԱՊԱՐԾ ԶՈՐԻՆ

Երբ զըլիւրնուս փորձանք մը գայ
Այն ժամանակն է որ ահա
Մեր չափը լաւ կը հասկընանք,
Կը խոնարհինք ու գոհ կ'ըլլանք:

Հրպարտ Զորին կը պարծենար
Իրեն նախնեաց ազնւութեամբ,
« Իմ մօրս պէս, կ'ասէր, չըկար
« Ո՛չ ուժով, ո՛չ գեղեցկութեամբ.
« Նա չէր վազեր, ալ կը թրռչէր.
« Տասնէն աւելի ձիւնթացք¹
« Յաղթեց, առաւ ոսկի թաս.
« Եւ իր տէրանց ըստացողաց
« Վաստըկցուց մեծ մեծ զըրաւներ².
« Նա իրեն կենդանութեան՝
« Աշխարհի մէջ էր յիշուական³.
« Իսկ ես նայէ ի՛նչ աննըշան
« Կեանք կ'անցընեմ մօրս անարժան
« Սա Տէրտիրոջ զուռը այսպէս
« Մինչև ե՛րբ քաշ պիտի գամ ես»:

Բայց ոչ երկար չը մընաց
Իր Տէրտիրոջ զուռը նա:
Բաղդը դարձաւ յեղակարծ⁴
Իշադացքին⁵ եղաւ ծառայ:
Այն ժամանակ յիշեց Զորին,

1. Զիրմթաց, ձի վաղցնելը: — 2. Գրաւ, տ. պէս: — 3. Յիշուական, յիշուելու արժանի, անուանի. — 4. Յեղակարծ, յանկարծ. — 5. Իշադացք, իշով դառցող ջաղացք:

Որ իր հայրն ալ ջաղացպանին
Աշխատաւոր ցած իշուկն էր,
Որ միշտ տատասկ¹ ու ծեծ կ'ուտէր:

Հ. Ք. ՔՈՒՇՆԵՐԵԱՆ (Առակք)

ԱՐԵՒԵԼՔԷՆ ԿՈՒ ԳԱՍ

Մըրմընջեցի² ծայրը բըլրան

Առաւօտեան աղօթքն անոյշ.

Էակներու հետ միաբերան՝

Երգեցի զայն՝ որ ղըրկէ լոյս.

Ու խընդրեցի տալ ամբաւ օր

Իմ սիրելեացս հեռաւոր:

Արեւ, ո՛վ արեւ, քեզ կը դիմեմ.

Արեւելքէն դուն կու գաս հոս...

Հանդիպեցա՛ր, անցած ատեն

Վըտակներու ծիրանեհոս³.

Տարի՛ր արդեօք պայծառ մի օր,

Հայրենիքս իմ հեռաւոր:

Տեսա՛ր հոն վար սիրուն Եդեմ,

Ուսկից Եփրատը մտախոհ⁴

Կ'անցնի դղեկաց ըստորոտէն⁵,

Ու կիսաւեր մատուռներու.

Ճանճանչելով տըւի՛ր համբոյր

Աւերակացն այն հեռաւոր:

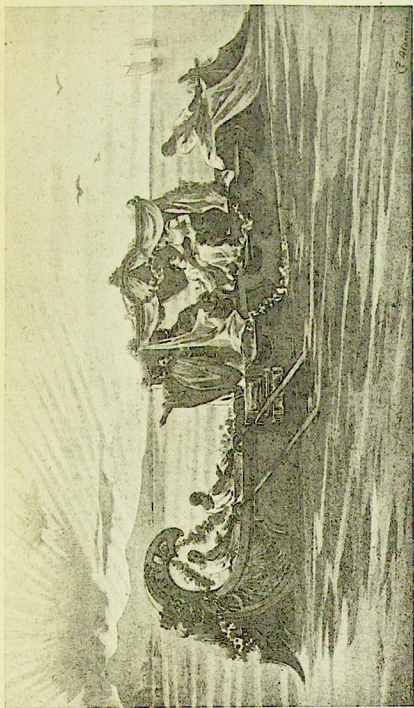
Գեղջուկ կընոջ գողտըր⁶ երգով,

Տեսա՛ր մեկնումը նախիրին,

1. Տատասկ, փշոտ բոյս: — 2. Մըմջել մեղմ ձայնով ըսել: —

3. Ծիրանեհոս, կարմիր գոյնով վազող: — 4. Մտախոհ, մտածկոտ: —

5. Ստորոտ, տակ: — 6. Գողտըր, փափուկ, անուշ:

Արքունական մատաղագրութիւն

Ձըւարթ ամբոխ¹ մատրան մը քով,
խաղողկութի² մէջ էր այգին.

Ճաճանչելով տըւիր համրոյր,
Յիշատակացն իմ հեռաւոր:

Բայց զըրկիս մէջ լոյս մը կ'իյնայ,
Մեր նայուածքներ վըրադ, ըսէ,
Հանդիպեցան միմեանց հիմայ.
Կեցիր ճաճանչ³, կեցիր, խօսէ՛,

Ե՞ս փոխադարձ ջերմիկ համրոյր,
Իմ սիրելեացս հեռաւոր....:

Հ. Կ. Տ. ՍԱՀԱԿԵԱՆ

Տ Ա Ն Ձ Ե Ր Ը

Հին պատմութիւններու մէջ կը կարդանք թէ փոր-
թուգալի մէջ բարի մարդ մը կայ եղբր՝ որ միակ զաւակ
մ'ունեցեր է և զոր շատ կը սիրէ եղբր: Տեսնելով տղուն
բարեմիտ³ ըլլալը և բարիք ընելու միտումը⁴, կը հսկէր
վրան որ չըլլայ թէ ուրիշ շատերու չար օրինակէն
աւրուի: Շատ անգամ կը խօսէր ապականեալ⁵ բար-
քերու վրայ և կը յորդորէր զաւակը հեռու կենալ գէշ
ընկերութիւններէ, և, այն փափուկ հասակին մէջ, կը
հասկցնէր տղուն թէ ո՛վ է որ չար կը գործէ և թէ ին-
չո՞ւ կը գործէ:

Տղան հօրը խրատներուն մօտիկ կ'ընէր, բայց ան-
գամ մը խորհրդածեց. « ինչո՞ւ համար կը վախնաս, հայ-
րիկ, ես ապահով եմ որ աստերու ետեւէ երբեք պիտի

1. Ամբոխը, բազմութիւն: — 2. Ժամամէջ, հառադայթ: — 3. Բարեմիտ, բարի սիրտ ունեցող: — 4. Միտում, յօժարութիւն: — 5. Ապա-
կանալ, աւրուած:

չեթամ, և, մանաւանդ, կը յուսամ թէ իմ օրինակս
ուրիշները ուղղութեան պիտի բերէ:

Նիւտոն վրտատու

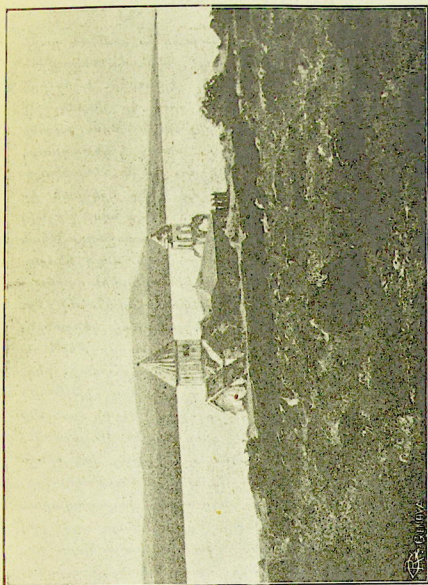
Բարի հայրը տեսնելով որ յորդորները իր ուզած
արդիւնքը չեն տար, ուզեց ուրիշ հնարք¹ մը բանեցը-
նել: Կողովի մը մէջ լեցուց ամենէն գեղեցիկ և ընտիր

1. Հմարք, միջոց, հար.

տանձեր, բայց ինչ ինչ նշաններէ տեսնելով որ անոնցմէ ոմանք մօտ են աւրուելու, զանոնք ալ խառնեց լաւերուն հետ, ու տղուն ընծայ ըրաւ: Տղան ուրախացաւ. բայց, ինչպէս կը հանդիպի այն հասակին մէջ, ուզեց աչքովը տեսնել իր հարստութիւնը, և երբ զիտելով կը համրէր զանոնք, բացազանչեց. — Հայրիկ, ինչ ըրեր ես, ինչո՞ւ համար ասոնք խառնեմ ես առողջ տանձերուն մէջ, առողջներն ալ կը վնասուին: — Ատոր վրայ մի՛ մտածեր, զաւակս, պատասխանեց հայրը, — այն տանձերը այնպիսի յատկութիւն մ'ունին որ լաւերը իրենց առողջութիւնը կը հաղորդեն միւսներուն: — Պիտի տեսնես, հայրիկ, — պատասխանեց տղան, — որ քիչ օրէն ըսածիդ հակառակը պիտի ըլլայ: — Հայրը ուզեց որ փորձով տեսնեն. տղան, հակառակ իր կամաց, հնազանդեցաւ: Կողովը դրին արկիդ մը մէջ՝ որուն բանալին հայրը քովը պահեց: Տղան քանի մ'անգամ խնդրեց հօրմէն որ բանայ արկղը, սակայն հայրը օրէ օր կը ձգձգէր: Վերջապէս օր մը ըսաւ. — Այսօր կըրնաս բանալ, ահա ասիկ բանալին:

Հագիւ բացաւ կողովին բերանը, տանձ չգտաւ, ամէնն ալ մզլոտեր և աւրուեր էին: — Ո՛հ, ես չըսի՛, — կը պոռայ տղան, — որ այսպէս պիտի ըլլայ: Ըսածս չեւա՛ւ: Հայրիկ, յանցանքը քուկդ է, ինծի մտիկ չըրիր: — Ա՛յդչափ ցաւելու բան չկայ, — պատասխանեց հայրը, գորովանօք համբուրելով տղան: — Դուն կը գանգատիս որ ես չուզեցի հաւատալ ինչ որ կ'ըսէիր տանձերուն համար: Իսկ դու ինծի կը հաւատայի՞ր երբ ես քեզի կ'ըսէի թէ չարերու ընկերութիւնը կ'աւրէ բարիները: Կարծես թէ այդ քանի մը տանձերու փոխարէնը չե՛մ կրնար տալ քեզի: Սակայն, ես չեմ գիտեր թէ ո՞վ պիտի փոխարինէ ինծի, երբ դուն աւրուիս:

Սուրբ Գրիգորի

Հ. Գ. Գ. Գ.

ՃԱՆՃԸ ԵՒ ՏՈՒՒԱ

Տորիա անունով մէկը, աշխարհիս ամենէն բարի և խաղաղասէր մարդը՝ որ բնաւ մէկու մը նեղութիւն տալ կամ ձանձրոյթ պատճառել չէր ուզեր, և ոչ իսկ անբան անասուններուն, միտքը դրեր էր փորձել թէ պիտի յաջողի՞ կենաց մնացած քիչ օրերն անցնել առանց նեղութիւն տալու ուրիշի մը. բայց, կ'ենթադրուի, նաև առանց նեղուելու ուրիշէ մը: Օր մը, կերակուրը ուտելէն վերջ, թիկնաթոռի՝ մը վրայ երկնցած կը հանգչէր, ու ահա անիծեալ ճանճ մը կը սկսի թռչտիլ երեսին վրայ: Տորիա՝ հաստատուն իր առաջադրութեան վրայ, ձեռքը թեթև մը շարժեց միայն զայն հեռացնելու համար, սակայն ճանճը կրկին ու կրկին դարձաւ: Այն ատեն գլխարկը հանեց և սկսաւ հովահարել² երգելով և ոտքովը ամանակ³ զարնելով. բայց կենդանին, կարծես ի հեճուկս⁴, չէր հեռանար: Մատովը թեթև մը անոր դպաւ, պարզ՝ խօսք հասկըցնելու համար. ընդհակառակն, ճանճը՝ կատղած, աչքը մտաւ, քթին մէջ մտաւ, դէմքին վրայ կը քալէր, իբրև թէ իր տան մէջ ըլլար: Ինչ կը կարծէք թէ ըրաւ Տորիա: Անշարժ կեցաւ, ու թողուց որ ուզածին պէս երթայ գայ մինչև մտաւ շրթունքներուն մէջ: Սղմելով շրթունքները կըրնար վերջ տալ խաղին, բայց ուզեց քաղաքավարութեամբ յաղթել, ուստի մեղմով⁵ շրթունքները քովէ քով բերաւ միայն զայն կեցնելու համար, ապա երկու մատովը փափկութեամբ ըռնեց, ծառայն կանչեց ու ըսաւ. «Անդրէաս, հոս եկուր, բաց պատուհանը»: Անդրէաս

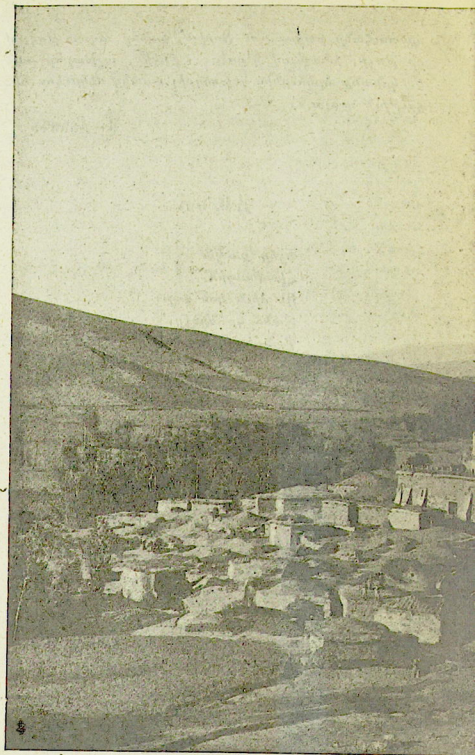
1. Թիկնաթոռ, մեծ և թեւով աթոռ. — 2. Հովահարել հովթըփել. — 3. Ամանակ, հրդեհափ. — 4. Ի ճեմուկս, տ. իմատ իչիմ. — 5. Մեղմով, կամայեակ, յուշիկ:

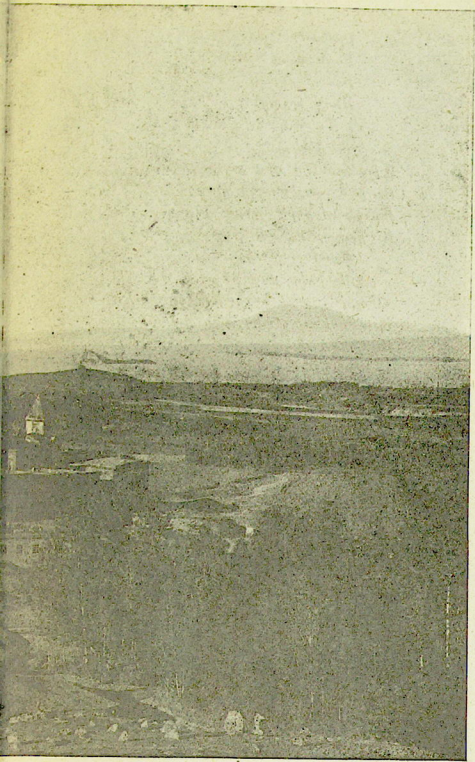
պատուհանը բացաւ, ու Տորիա՝ ճանճը ազատ թողլով
որ թռչի, խնտալով կ'ըսէր. «Տիկին, աշխարհք լայն
է, կրնանք երկուքնիս ալ ապրիլ առանց մէկմէկու նե-
ղութիւն տալու»:

Յ. ՃՈՒՍԴԻ

Ճ Ա Ն Ճ

Փչեց քամին
Հիւսիսային,
Ու ձին կու գար:
Ճանճ կը մըսէր,
Քանզի ցուրտ էր:
«Ո՛հ, ո՛ւր զըտնեմ տեղ մը տաքուկ,
Ուր տեղ երթամ ես հիմակուկ»:
Կ'ըսէր, կ'ըսէր,
Կը թռչըտէր:
Յետոյ պատին վերայ կեցաւ,
Շունչ մը առաւ ու զայս ըսաւ.
«Աստուած, այսպէս սըմքած սըքլած
Ու կաս—կապոյտ՝ ցրտէն եղած
Մըսիմ,
Սատկի՛մ»...:
Ըսաւ,
Լացաւ:
«Միտքս ընկաւ, հա՛,
Ի՞նչ լաւ կ'ըլլայ,
Մանուկն ահա տես պառկած կայ,
Անուշ անուշ կը քնանայ.
Անշուշտ եթէ երթամ հիմայ,
Նա կ'ողորմի խեղճիս վրայ:

տանկար

Երթամ

Ձայն տամ¹ ։

Ուստի գնաց,

Անոր ճըւաց.

« Մամուկ

Քուրուկ,

Ախ, առնէիր զիս քո քովիկ,

Ու ինձ տայիր տեղ կըտորիկ,

Մինչև անցնին օդերս ցուրտ,

Ու դադարէր հովս անձրևոտ ։

Աման մամուկ,

Ունեցիր գութ² ։

« Մարի³, դժն ես, ով իմ քուրուկ,

Ահա քեզ հոս տեղ կայ տաքուկ.

Սաւան ունիմ հոս շատ փափուկ,

Ես կը պլլեմ տաքուկ տաքուկ

Ըզքեզ

Կը լսե՞ս ։

Անմիտ ճանճն հաւատաց,

Ու թըռաւ հոն գնաց ։

Ուր մեր մամուկ ականջն ի վար

Անոր այսպէս կը փսփսար.

« Իմ փորիս մէջ տաքուկ տաքուկ

Հանգիստ ըրէ, ով իմ քուրուկ

Ու պանծիկ³

Ով ճանճիկ ։

Առակիս միտքն այս է միայն

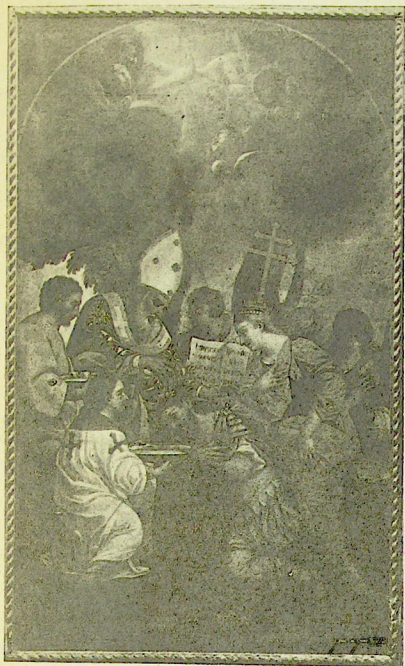
Երբ ուրիշի տանը դըրան

Չարնեւ ուզես,

Խորհելու ես ։

Վ. Վ. ՄԻՆԱՍԵԱՆ (յիսնեակ տուկը)

1. Ձայն տամ, արթնցնեմ — 2. Մարի, բացադանչութիւն Պար-
տիզակցի — 3. Պանծիկ ըմել, պանդիլ.

Ս. Գրիգոր Նուս. կը մկրտէ Տրդատ Թագաւորը

ԱՐԾԻԻԸ ԵՒ ՕՁԸ

Արծիւը, երկար ժամանակ արեւը դիտելէն վերջ, աչքերը դարձուց իր տակը գտնուող երկրի անսահման տարածութեան վրայ, և թևատարած¹ կեցեր ու կը վայելէր այն զանազան և շքեղ² տեսարանը: Քիչ մը հեռուն, ժայռի ճեղքուածքին մէջ, անհեթեթ³ օձ մը, կրակոտ աչքերը անոր վրայ տնկած՝ կը գալարուէր ու կը տարածուէր, կը փորձէր անոր վրայ նետուիլ, սաւ կայն, չկարենալով ինքզինքը երկար ատեն կանգուն բռնել, փորին վրայ նորէն գետին կ'իյնար, ու զայրութէն ու կատաղութենէն հողը կը խածնէր: Տեսնելով որ ի զուր կը ջանայ նպատակին հասնելու, սկսաւ շէնել⁴ անոր ետեւէն այնպիսի կատաղութեամբ՝ որ հասար էր զինքը կրծող նախանձին: Արծիւը վերջապէս տեսնելով զայն. «ի՞նչ կ'ընես» ըսաւ, «զազիր⁵ կենդանի: Խնչ ունիս ինծի դէմ: Գիտեմ, իմ բարկութիւնս շարժել կ'ուզես, ու ճիրաններուս⁶ տակ խորտակուիլ, կ'ուզես որ առնում զքեզ և օդին մէջ բարձրացնեմ: Ի՛չ, այդ պատիւը չեմ ընեք քեզի, շէն մինչև որ պայթիս⁷, բայց սողայ»:

ՄԵԼՔԻՈՐԷ ԶԵՋԱՐՈՂԻԻ

1. Թևատարած, թևերը բացած: — 2. Շքեղ, շատ գեղեցիկ: — 3. Անհեթեթ, շատ խռչոր: — 4. Շէնել, սուլել: — 5. Զազիր, դգուռ: — 6. Ժիրամ, ճանկ: — 7. Պայթիլ, ճաթիլ:

ԷՇԸ ԴԱՏԱԻՈՐ

Օր մը երգի վրայօք վէճի բռնուեցան սոխակը և կուկուն, իւրաքանչիւրը կը պնդէր թէ ինքը շատ վեր է միւսէն երգելու մէջ: Կուկուն կ'ըսէր թէ իր երգը միայար է, բնական և ամանակով: Սոխակը կը պնդէր

Արծիւը

Թէ իր երգը շատ աւելի ներդաշնակ է քան ուէ թռչնոյ երգ, և, որպէս զի կոխուով չլմնցնեն խնդիրը, երկուքն ալ հաւանեցան երրորդի մը դատաստանին յանձնել զայն. ո՛վ կ'ուզէ ըլլայ այդ երրորդը: Ու թռան, երբ կանանչ մարգագետնի մը վրայէն կ'անցնէին՝ տեսան

մեծաշուք¹ էշ մը զոյգ մը ականջներով՝ իւրաքանչիւրը կէս կանգուն երկայնութեամբ: Կուկուն ուրախութեամբ ըսաւ սոխակին. «Աւելի առաջ չերթանք, բարեբար աստուածները դատաւորը մեր դիմացն հանեցին, և որովհետեւ ականջն է որ կրնայ դատաստան ընել երաժշտութեան վրայ, անկէջ զատ ո՞վ կրնայ աւելի ճիշտ և պատշաժ վճիռ տալ»: Այսպէս խորհրդածելով իջան տանձի ծառի մը ճիւղերուն վրայ, և անկից խոնարհարար խնդրեցին էշէն որ հաճի, առանց կողմնակալութեան, լուծել իրենց վէճը: Էշն՝ որ աւելի ուտել կը փափաքէր՝ քան դատաւոր ըլլալ, հազիւ վեր վերցուց գլուխը, ու նորէն խոնարհեցնելով, ականջի շառաչին² շարժմամբ, հասկցուց վիճողներուն որ այն օրն դատ չէր տեսներ ինքը. բայց անոնք այնչափ աղաչեցին որ վերջապէս գլուխը բարձրացուց և ականջները նապաստակի պէս տնկելով, ըսաւ. «Երգեցէք, ու շուտ ըրէք, լսելէս վերջ ձեր երգերը, իմ խոնարհ կարծիքս կը յայտնեմ ձեզի»:

Նախ կուկուն պատրաստուեցաւ ըսելով. «Տէր դատաւոր, լաւ ուշ դիր երգիս՝ զոր պիտի լսես, մանաւանդ, արուեստին՝ որով կ'երգեմ»: Ապա, հինգ տասը կոշ, կու ընելէն վերջ, ուռեցաւ ու թեկերը թօթուելով լռեց: Այն ատեն, սոխակը՝ առանց յառաջարանի, սկսաւ անուշ գեղգեղել³, և իր անուշ ձայնին մէջ այնչափ զանազանութիւն, գեղեցկութիւն և ներդաշնակութիւն դրաւ որ անտառներուն մէջ գտնուող բոլոր զազանները, հրապուրուած⁴ ձայնին անման գեղեցկութենէն, հոն դիմեցին: Ու մինչ սոխակն երթալով կը ճոխանար, դատաւորը ձանձրացած երկայն փորձէն, այլանդակ զոռոյ

1. Մեծաշուք, մեծ պատիւ ունեցող, փառաւոր. — 2. Շառաչիւմ, աղմուկ հանող. — 3. Գեղգեղել, սիրուն կերպով երգել. — 4. Հրապուրուած, ձգուած դէպ ի բան մը:

մ'արձկելով ըսաւ սոխակին. «կարելի է թէ քու երգդ աւելի գեղեցիկ է քան կուկուինը, բայց անոր երգին մէջ աւելի արուեստ կայ»:

ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ ՖՈՐԴԵԿՈՒԷՐՐԻ

ՄԵՂՈՒՆԵՐՈՒ ԹԱԳՈՒՀԻՆ

(Հէքտամ-)

Կար չկար երկու արքունական իշխաններ կային որոնք օր մը իրենց հայրական տունէն փախան, ու հեռաւոր երկրի մը մէջ իրենց զիրենց ամէն տեսակ շռայլութեանց և հաճոյքներու տուին, ու հակառակ իրենց սիրելիներու յորդորանքներուն, չուզեցին ընտանեաց մէջ դառնալ: Ասոնք պզտի եղբայր մ'ունէին, միամիտ, զոր Անմեղը կ'անուանէին: Սա երբ մեծցաւ, իր հօրը ըսաւ.

— Վհափառ Տէր, հրաման տուր ինծի երթամ եղբայրներս գտնեմ:

— Գնա՛, զաւակս, և Աստուած տայ որ դժբախտութիւն մը չհանդիպի քեզի և զանոնք դարձնես տունս:

Անմեղը գնաց ու յաջողեցաւ գտնել իր ապստամբ եղբայրները, բայց ասոնք սկսան զինքը ծաղրել վասն զի կը պարծենար թէ ինքը գիտէ ապրիլ աշխարհի մը մէջ՝ ուր իրենք, իրմէ աւելի խելացի ըլլալով, նաւաբեկեր էին:

— Դուն զմեզ տո՛ւն դարձնել կ'ուզես: Երթանք: — Միասին ճամբայ ելան, ու ճամբուն վրայ մըջիւններու բոյնի մը հանդիպեցան. մեծ եղբայրները կ'ուզէին աւրել այդ բոյնը զուարճանալու համար տեսնելով մըրջիւններու տագնապը և յուսահատութիւնը, տեսնելու համար թէ ի՞նչպէս պիտի վազեն հոս հոն իրենց հաւ-

կիթներուն տեղ մը գտնելու համար: Սակայն Անմեղը միջամտեց. — Հանգիստ թողուցէք այդ խեղճ արարածները և զիրենք մի՛ վրդովէք: —

Քիչ մ'ալ առաջ գնացին ու հասան լճակի մը եզերքը՝ որուն մէջ գունագեղ փետուրներով բաղեր կը լողային. մեծ եղբայրները առաջարկեցին բռնել անոնցմէ զոյգ մը և խորովել, պզտիկ եղբայրը դարձեալ աղաչեց. — Թողուցէք հանգիստ, չեմ ուզեր որ սպաննէք զանոնք: —

Դեռ աւելի հեռուն, ծառի մը խոռոչին մէջ տեսան մեղուներու փեթակ մը, այնչափ մեղրալից՝ որ մեծ մաս մը մեղրի կը վազէր բոյնէն վար: — Նրաին տակ չոր տերևներ հաւաքենք ու կրակ տանք, մեղուները կը փախչին ու մենք կը ժողվենք մեղրը: — Ո՛չ, ո՛չ, չեմ ուզեր որ մեղունները այրէք, — այս անգամ ալ հակառակ կեցաւ Անմեղը:

Յետ երկար ճամբորդութեան պալատ մը հասան, ներս մտան, անմարդաբնակ էր, և ոչ ծառայ մը կար՝ որ օրական աշխատութիւններով զբաղէր. ախոռներուն մէջ չէր լսուեր ձիու մը խրխինջը և դափելը, մարդիկ և կենդանիները քար դարձեր էին:

Արագութեամբ անցան ամայի սրահներէն մինչև հասան դուռ մը՝ որ երեք փականքներով գոցուած էր ու արգելք եղաւ իրենց. դուռը փակուած է, իրաւ է, բայց մէջտեղը բացուած դռնակէ մը կարելի էր աչք մը տալ այն խորհրդաւոր և այնչափ խնամքով գոցուած սենեակին: Երեք եղբայրք կարգաւ դիտեցին դռնակէն, ու տեսան կարճահասակ և սպիտակ մազերով մարդ մը՝ որ նստեր էր ստուի մը դիմացը: Կանչեցին մէկ անգամ, երկու անգամ, ու նա կարծես չէր լսեր, բայց երբորդ կոչին, ոտք ելաւ, բացաւ դուռը, և առանց բռն մ'ըսելու, անոնց առջևէն քալելով, առաջնորդեց զիրենք շքեղօրէն պատրաստուած սեղանի մը ըով. երբ

կերան ու խմեցին, իւրաքանչիւրին առանձին առանձին
սենեակներ ցուցուց ու ինքը աներևոյթ եղաւ:

Երկրորդ առաւօտը ծերը, ներկայանալով մեծ եղ-

Երկրորդ առաւօտը

բօր, նշան ըրաւ որ ետեէն երթայ, ու տարաւ զինքը
քարէ ստուի մը զիմաց՝ որուն վրայ հետեեալ խօսքերը
գրուած էին. «Այս զղեակը կախարդութենէ ազատելու

համար՝ կատարուելիք փորձեր: Նախ, անտառին մամուռներու մէջ պէտք է փնտռել իշխանուհւոյն հազար մարգարիտները՝ որոնք հոն ցրուած են, ով որ յայնձն կ'առնու այս գործը ու չի յաջողիր գտնել մինչև վերջին հատիկն արևուն մարը մտնելէն առաջ, քար պիտի դառնայ»:

Երիտասարդը ամբողջ օրը անցուց մամուռներուն մէջ փնտռելով, իրիկուն րդէմ հազիւ հարիւր մարգարիտ գտեր էր. ու քար դարձաւ, ինչպէս գրուած էր:

Միւս օր՝ երկրորդ եղբայրը ուզեց ինքը փորձել, բայց մեծ եղբորմէ աւելի բաղդաւոր չեղաւ, միայն երկու հարիւր մարգարիտ գտաւ, ու քար դարձաւ:

Վերջապէս կարգը Անմեղին եկաւ ու սկսաւ մամուռին մէջ փնտռել, բայց գործը այնչափ դժուար երեցաւ իրեն որ քարի մը վրայ նստած սկսաւ լալ: Ու ո՞վ գիտէ որչափ ժամանակ պիտի մնար հոն եթէ մըջուններու թագուհին՝ որուն կեանքը ազատեց էր, իրեն հինգ հազար հպատակներովը օգնութեան շահանէր, որոնք շուտով գտան բոլոր մարգարիտները ու գեղեցիկ դէզ մը կազմեցին:

Առաջին փորձը յաջողեց էր. երկրորդ փորձը կը հրամայէր իշխանուհիին սենեակին բանալին գտնել լճին յատակը: Ոչինչ խնդիր մըն էր այս՝ երիտասարդին ազատած բաղերուն համար. վայրկեան մը ընկղմեցան ջուրին մէջ ու ապա դարձան թանկագին բանալիովը:

Սակայն երրորդ փորձը շատ աւելի դժուար էր. հիանալի գեղեցկութեամբ երեք իշխանուհիները կը քնանային իրենց անկողիններուն մէջ, պէտք էր ընտրել ամենէն աւելի երիտասարդը ու ամենէն աւելի գեղեցիկը: Զուրի երկու կաթիլներու նման մէկմէկու կը նմանէին և անոնց մէջ եղած միակ տարբերութիւնն էր. քնանալնէն առաջ, մեծագոյնը դգալ մը շաքար կերել էր, երկրորդը ումպ մը օշարակ խմեր էր, ու երրորդը

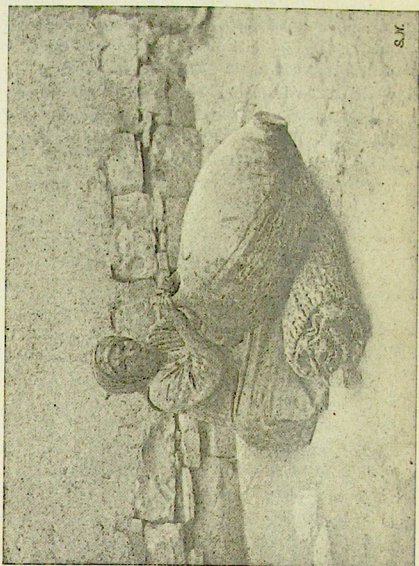
զգալիկ մը մեղր կերեր էր: Երիտասարդին ազատած մեղուններու թագունհին հասաւ օգնելու իրեն. քնացող գեղանի օրիորդներուն շրթունքները հոտուրտաց և կեցաւ մեղրը կերողին շրթունքներուն վրայ, այսու Անմեղը ճանչցաւ զայն: Ակնթարթի մէջ վերցուեցաւ կախարչութիւնը. զոգեակը իր կախարչիչ քունէն արթնցաւ, և քար դարձողները վերստին մարդ եղան: Անմեղը՝ որ ամենէն աւելի խելացին էր ամուսնացաւ երիտասարդ և սիրուն իշխանուհիին հետ և իր հօրը մահուանէ վերջ թագաւոր եղաւ: Միւս երկու իշխանուհիներն ալ երկու եղբայրներուն հետ ամուսնացան:

ԿՐԻՄ ԵՂԲԱՐՔ

ԱՌԻԻՄՆ ՅՈՐՍԻ

Առիւծ և Գայլ, Աղուէս ու Շուն
 Կազմեցին նոր ընկերութիւն.
 Իրարու հետ դաշինք զըրին,
 Որ զատ զատ ինչ որ որսան՝
 Հասարակաց գայ ի սեղան,
 Եւ հաւասար առնուն բաժին: —
 Չեմ գիտեր ո՛ւր և կամ ինչպէս,
 Մէկ մեծղի՝ այժ մ'որսաց Աղուէսն:
 Լուրը շուտով լըսուեցաւ:
 Ընկերքն հաստն ըշտապաւ՝:
 Առիւծ բացած ճիւղաններ՝
 Նայեցաւ մէկ մ'իւր չորս դին.
 — «Մենք, տղաք, ենք չորս ընկեր»,
 Զորսն ալ բաժնեց չորս բաժին.

1. Մեծղի, մեծկակ. շատ մեծ. — 2. Ըշտապաւ, շուտով, ահապա-
 րանօք. — 3. Ճիւղամ, ճանկ կատուի, ասիւծի:

« Առաջինին ես եմ տէր,
 « Ինչպէս որ մեր դաշինքն էր.
 « Դարձեալ երկրորդն ալ ինձ կ'իյնայ,
 « Զի թագաւոր եմ ձեր վրայ.
 « Երրորդ բաժինն ուժովինն է.
 « Ո՛վ է ուժով, թող դէմս ելնէ.
 « Իսկ չորրորդին՝ թէ մէկուն ձեռք երկըննայ,
 « Մեռնի Արիւծ, թէ նա տեղէս ողջ դառնայ»:

Առակիս բարոյական իմաստն է՝ մարդս պէտք է զգուշանայ իրմէ աւելի զօրաւոր անձերու հետ ընկերութիւն ընելէ:

Հ. Ք. ՔՈՒՇՆԵՐԵԱՆ (Առակք)

ԿԱՐՊԻՍ ԵՒ ՍԱԹԵՆԻԿ

Կարպիս ու Սաթենիկ կը վազվզէին ծովեզերքը, մինչդեռ իրենց մայրը քիչ մը վերը՝ քարի մը վրայ նստած՝ մտածկոտ, ծովը կը դիտէր: Կէսօրուան կիզիչ¹ արեւը կապոյտ ջուրին և աւազուտ գետնին վրայ փռուած էր:

Կարպիսին հայրը ձկնորս էր. ցուրտին, զիշերով՝ զրեթէ ամէն առաւօտ ան իր անդրանիկ որդւոյն հետ կ'երթար ձուկ որսալու: Այս առաւօտ ալ մեկնած էր Կարպիսին հայրը և կէսօրը պիտի դառնար. բայց ահա երկու ժամ կ'անցնի և դեռ նաւակը չի տեսնուիր:

Ծովը որ մինչև հիմակ խաղաղ էր՝ սկսաւ կամաց կամաց ալիքները դէպ ի եզերք քշել, և արեգակն ալ՝ սև ամպերով ծածկուեցաւ: Տխուր ստուեր մը եկաւ կապուտակ ծովուն սև գոյն մը տալու. հովը սաստկացաւ,

1. Կիզիչ, այրող:

և ծովը հիմակ հեռուն ոռնալ կը սկսի և իր կատաղի ալիքները դէպ ի եզերը կը նետէ:

— Մայրի՛կ, հարցուց կարպիս, այդ ալիքները ուսկի՞ց կու գան:

— Չաւակս, ատոնք հեռուններէն կու գան և թըշուառ մարդոց վիշտերը կը տանին. — պատասխանեց մայրը. յետոյ ծովափը¹ շրջագայողները² ցուցնելով՝ աւելցուց.

— Ատոնք ամէնքն ալ, որ հարուստներ կ'երևան, ատոնք ալ մեզի պէս իրենց վիշտերը ունին և եկած են ծովը դիտելու և իրենց ցաւերը ալիքներուն տալու:

Այդ ատեն, որ Սթենիկ առանց իր մօրը մտիկ րնելու ծովը կը դիտէր՝ բացագանչեց.

— Մայրի՛կ, այն նաւակը որ հեռուն կը տեսնուի՝ մեր հայրիկին նաւակը չէ՞: Երեքը միասին ծովը դիտեցին, կէս կարմիր և կէս ճերմակ առագաստը³ որ հովէն կը տարուբերուէր⁴, այո՛, կը վկայէր թէ իրենց նաւակն էր:

— Աղօթեցէք, աղօթեցէք, մեր նաւակն է, խեղճ հայրիկը, խեղճ եղբայրնիդ հիմակ ո՛րքան ալիքներուն հետ կը կռուին. — այս ըսելով մայրը իր զաւակներով ծովեզերքը մօտեցաւ և փոքրիկներուն հետ ծունկի եկաւ և աղօթեցին արտասուելով:

— Մայրի՛կ, մայրի՛կ, ի՞նչ է այն սև բանը որ հեռուն ճերմակ ալիքներուն հետ կը բարձրանայ:

— Կէտ⁵ ձուկ մը պիտի ըլլայ զաւակս. բայց դուք երկինք նայեցէք, աղօթեցէք որ ծովը հանդարտի և հայրիկն ու եղբայրը շուտով հասնին:

Գրեթէ կէս ժամ՝ հոն, ծովեզերքը ծունկի եկան,

1. Ծովափ, ծովեզերք. — 2. Շրջագայիլ, պտտիլ. — 3. Առագաստ, տ. ևէլքէն. — 4. Տարուբերիլ, տարուիլ ու բերուիլ. — 5. Կետ, մեծ ձուկ մը:

այո՛ հիմակ ծովը հանդարտեցաւ, և իրենց հօր նաւակը դէպ ի ցամաք կը սկսի մօտենալ, բայց անկից առաջ՝ ալիքները իրենց առջև բերին պատանիի մը դիակը:

— Մայրի՛կ, մայրի՛կ, — բացազանչեց Սթենիկ աներկիւղ դիակին մօտենալով —, մեր եղբայրը չէ՛:

Մայրը մինչդեռ ալիքներէն իր խղդուած զաւակը ազատեց և վրան խնալով զգայազուրկ¹ եղաւ. կարպիս արտասուելով ըսաւ.

— Մայրի՛կ, դուն ինչո՞ւ չըսիր մեզի թէ այդ անիծուած ալիքները թէև հարուստներուն վիշտերը կը տանին՝ բայց մեզի աղքատներուս ալ վիշտեր կը բեռեն...

Հ. ՄԿՐՏԻՉ ՊՈՏՈՒՐԵԱՆ

ՄԿՐԱՏՆ ՈՒ ԾԱՌ

Մկրատ. — Ի՛նչ հասակ է այդ, այն ի՛նչ երկայն մազեր են՝ սիրելի՛ ծա՛ռ:

Ծառ. — Գարունը հասաւ, քեզի պէտք ունիմ, շնորհք ըրէ, ձե մը տուր ինծի:

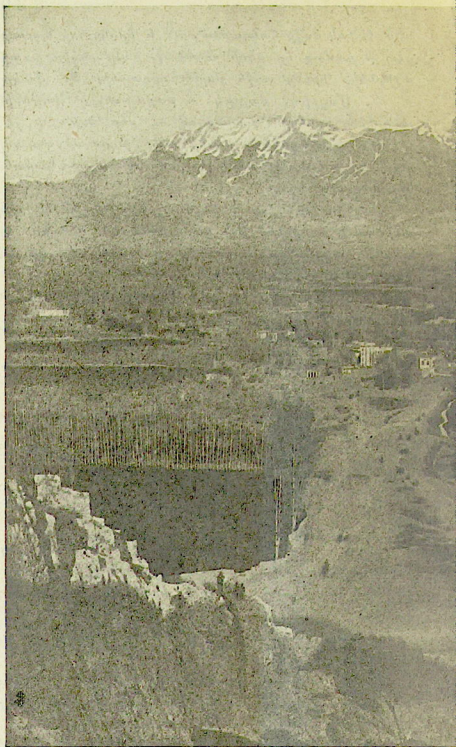
Մկրատ. — Ահա կտրեցի, ձե տուի քեզի, անտառին ու բուրաստանին զարդ ըրի զքեզ:

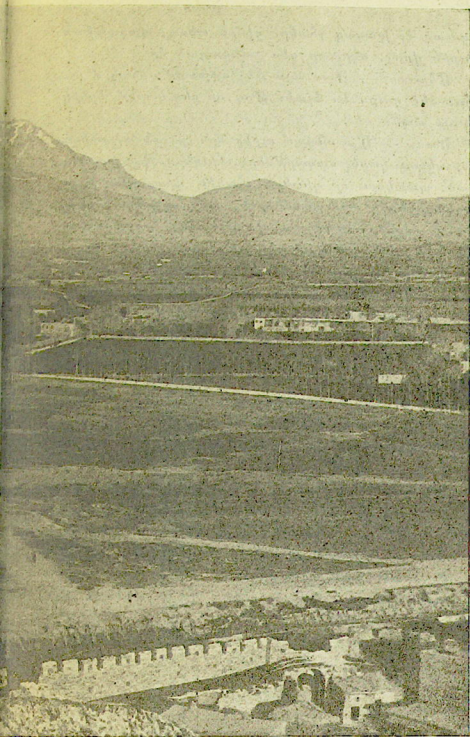
Ծառ. — Եւ անցաւ երկու օր, տեսայ նոյն մկրատը սնարիս քովը. ան կը շարժէր երկաթէ շրթունքները: Ի՛նչ կ'ուզես մկրատ, հարցուցի իրեն: Եւ ան պատասխանեց:

Մկրատ. — Կ'ուզեմ քեզի ձե տալ, գարունը հասաւ գեղեցկանալու ես:

Ծառ. — Սկսաւ դարձեալ կտրել ոստերս: Բայց այս անգամ պարտիզպանը փոխուած էր: Ոտքիս տակը

1. Ձգայազուրկ ըլլալ, ինքզինքը կորսնցնել, մարել:

փռուած էր խաղաղ լճակը, դէմքս տեսայ պաղպաղուն ջուրին վրայ, մկրատը զիս տձեցուցած էր:

Մկրատ. — Ծառ այս ի՛նչ անխնամ վիճակ ս'ու-
նիս, ձեռք դուրս ես ելած: Թող որ քեզ կտրեմ, կոկիկ
ձե մը տամ:

Ծառ. — Այս անգամ ուրիշ մըն էր, ան ալ անխը-
նայ սկսաւ կտրել սաղարթներս, ճիւղերս: Գլուխս կա-
խած՝ պատկերս որ դիտեցի լճակին վրայ, ես ինքս
սոսկացի ինծի տրուած ձեերէն. տձե աշխնդակ կոճղ
մըն էի դարձեր: Երեք պարտիզպան ձեռք ձեռքի տուած
մրցանքի ելած, իրենց աշակերտի փորձերը վրաս ուզե-
ցին կատարել: Երբ անցան օրեր, ու վերջին պարտիզ-
պանը քովէս անցաւ. ըսի ես անոր ձեռքի մկրատին. —
Բարեկամ տես ինչ խրդճալի կացութեան մէջ զիս դրիր:

Մկրատ. — Ի՛նչ եղաւ, ի՛նչ կայ:

Ծառ. — Մկրատ քիչ մըն ալ գթացիր, կտրէ քու
տիրոջ եղունգներ:

Մկրատ. — Անոնք չափաւոր են:

Ծառ. — Բայց նորէն կտրէ:

Մկրատ. — Բայց կտրելու տեղ չկայ:

Ծառ. — Մինչև արմատը կտրէ:

Մկրատ. — Բայց ցաւին ի՛նչպէս դիմանայ:

Ծառ. — Անգութ, ես ալ հոգի չունիմ եղունգին
չափ, քանի՛ պարտիզպան զիս ըրին իրենց զուարճու-
թեան նիւթ: Կտրեցին, կտրեցին, կտրեցին: Յաւը մինչև
սրտիս երակներուն հասուցին:

« Ամէն մարդ չափ մը դնելու է իր ո՛ւնէ եռան-
դին... »:

Հ. ՍԻՄՈՆ ԵՐԵՄԵԱՆ

ՏՂՈՑ ԵՐԳՆ ԵՒ ՊԱՐԸ

Պարնան կամ աշնան գեղեցիկ իրիկունները, տեսեր եմ մեծ ու փոքր, մանչ և աղջիկ պզտիկներ, աչքեր՝ սև ու երկնագույն, ծաւի¹ և մեղուշ², մազեր՝ սև և շագանակագույն, շէկ ու խարտեաշ, որոնք ձեռք ձեռքի տուած մէկմէկու մէջ մը մտնեն, կը խառնուին, կը պարենն բոլորածն։ Անթարթ կը նայէին մէկմէկու երես ապա աչուրնին կը դարձնէին դէպ ի երկինք, ու մանչերը՝ հաստկեկ, աղջիկները՝ արծաթեայ, պզտիկները թոթով ձայնով կ'երգէին։ Կը պարէին և կ'երգէին. ու հակայ ծառերը կը ղիտէին այդ անուշ պարը ծածկելով զայն իրենց շուքովն և ընկերելով դաշն մըմունջով, ու արևը կը համբուրէր այն զուարթ ճակատները, ու լուսապսակով կը պսակէր այն արծակ կամ հիւսուած մազերը՝ սիրահարուած այն չքնաղ և քաղցր կեանքերուն։ Կ'երգէին և կը պարէին, և այն սիրուն փոքրիկ մարմիններուն շարժմանց մէջ կը խաղար կեանքի զուարթութիւնը։

Ճ. ՔԱՐՏՈՒՉՉԻ

1. Ծաւի, կապտագույն։ — 2. Մեղուշ, անուշ աչուի։

ԽԹՄԱՆ ՊՈՒՊՐԻԿԸ՝

Մենունդի խթման իրիկունը, Շուշանիկ իր մօրը հետ շուկան ելած էր։ Կը ձիւնէր, բայց իրենց չէին մրսիր վասն զի ձմեռնային զգեստներով պատսպարուած էին։

Նոյն իրիկունը մեծ եռուզեռ¹ կար շուկային մէջ, հարուստները իրենց զաւակաց նուէրներ կը զնէին. և մուրացիկ աղքատներն ալ հարուստներուն կ'երկնցնէին ձեռքերին՝ հացի մը ողորմութիւն խնդրելու։

Երբ շքեղ խանութի մը առջև հասան՝ Շուշանիկին մայրը հարցուց.

— Անուշիկս, ի՞նչ կ'ուզես որ զնեմ քեզի։

— Մայրիկ, սա պուպրիկը շատ կը սիրեմ, ի՞նչ գեղեցիկ աչքեր ունի և ի՞նչ սիրուն զգեստ։

Մայրը քանի մը վայրկեան յետոյ այդ սիրուն զգեստներով պուպրիկը Շուշանիկին բազկին մէջ դրաւ։ Ձայն համբուրեց Շուշանիկ, և յետոյ ըսաւ.

— Մայրիկ, սա փոքրիկ գլխարկն ալ պուպրիկիս համար զնէ, դուրսը ցուրտ է, չըլլայ թէ մրսի։

Քիչ ետք գլխարկն ալ զնեց և գլուխը դրաւ։

— Բայց մայրիկ, փոքրիկ ձեռնոցներ չկան, դուրսը ձիւն կու գայ, պուպրիկիս ձեռքերը կը սառնին։

Քիչ ետք սպիտակ ձեռնոցներն ալ զնեց։

Մայրը հարցուց.

— Դեռ ի՞նչ կ'ուզես, աղջիկս։

— Վաղը ծնունդ է, հրեշտակը բոլոր փոքրիկներուն՝ երկնքէն նուէրներ պիտի բերէ, կ'ուզեմ որ իմ

1. Պուպրիկ, խամաճուկ. — 2. Եռուզեռ, երարանցում։

պուպրիկիս ալ շաքարներ և կուլահատներ¹ բերէ, ըսաւ
Շուշանիկ զիմացի շաքարեղինաց խանութը ցուցնելով։

Մինչդեռ մայրը վճարելու գնաց՝ Շուշանիկ խանութին զրան առջև իրեն հասակակից աղջիկ մը տեսաւ, որ գեղեցիկ էր իր պուպրիկին չափ, բայց ոտքերը մերկ էին, զգեստները պատռտած, գլուխը բաց, և որ ցուրտէն կը դողդղար։

Անծանօթ աղջիկը ձեռքը Շուշանիկին կարկառեց²։

— Ա՛հ, խեղճ աղջիկ, գլխարկ չունի՞ս. ահաւասիկ քեզի նոր մը։

Եւ անոր գլխուն վրայ զրաւ պուպրիկին գլխարկը։
Յետոյ շարունակեց։

— Զգեստ չունի՞ս. ահաւասիկ քեզի մետաքսէ զգեստ մը։

Եւ սկսաւ պուպրիկին զգեստը հանել. մինչդեռ մուրացիկ աղջիկը գեղեցիկ գլխարկը վեհանձն փոքրիկ օրիորդին հտ տալով՝ կը թախանձէր³։

— «Շնորհակալ եմ, ես միայն շերտ մը հացի զրամ կ'ուզեմ»։

Այդ վայրկենին Շուշանիկին մայրը մօտեցաւ և ներկայ եղաւ այս զգայուն տեսարանին. անգամ մը համեստ աղքատ աղջկան, անգամ մ'ալ իր վեհանձն զուակին նայեցաւ. չէր գիտեր որո՞ւ վրայ աւելի հիշնար։ Ուրախութենէն լացաւ։

Մայրիկ, ըսաւ Շուշանիկ, պուպրիկիս զգեստը իրեն պզտիկ կու գայ. ինչո՞ւ Ծննդեան հրեշտակը ասոր ալ նուէրներ չէ բերած։

— Բերած է, բերած է. — ըսաւ մայրը, և զայն ներս տանելով՝ գլխէն մինչև ոտքը նորոգեց։

Երբ աղքատ աղջիկը դուրս եկաւ՝ այնքան գեղեց-

1. Կուլահատ, շոգորթ։ — 2. Կարկառել, երկնցնել։ — 3. Թախանձել, շատ խեղդել։

կացած էր՝ որ Շուշանիկ իր պուպրիկը անոր քով տա-
րաւ, երկու գեղեցիկ դէմքերը իրարու հետ բաղդատելու
համար, և յետոյ պուպրիկը մօրը ձեռքը տալով՝ բա-
ցագանչեց.

— Մայրի՛կ, այս մեծ պուպրիկը աւելի գեղեցիկ
է: — Եւ մանկական բազուկներով զայն գրկեց ու համ-
բուրեց. մինչդեռ խանութին յաճախորդները զգածուած
կը նայէին և մայրիկն ալ կ'արտասուէր:

Հ. ՄԿՐՏԻՉ ՊՈՏՈՒՐԵԱՆ

ՅԱՆԿ ՆԻՒԹՈՑ

	Էջ
Գլխորդին և Խորովածը. — Հին Իտալ. առակ	7
Գինովը և իր կինը. — Կ. Մ. Ոստիֆոյ.	8
Թխամայրը. — Յ. Ք. Անտէրսըն.	9
Նշագիտւոյք. — Հ. Ք. Քուշներեան	11
Վագր. — Հ. Ս. Երեմեան.	14
Արջը. — Յ. Ք. Անտէրսըն.	16
Պահապան հրեշտակ. — Հ. Ա. Ղազարեան	18
Իշխանուհին և ոլոռն. — Յ. Ք. Անտէրսըն	19
Մանուկը. — Հ. Մկրտիչ Պոտուրեան	20
Օրհասական զինուորը. — Հ. Ս. Երեմեան	22
Աթուր և Մարգարիտ. — Հ. Ք. Քուշներեան.	22
Մանկիկն ու թռչուն. — Տըվուալ	26
Մրբիկը. — Կիւսդաւ Շըվապ	27
Փառք տանք Աստուծոյ. — Ալիշան	28
Նուխը և ամպը. — Պետրոս Թուար	30
Կատուն և Սոխակ. — Հ. Ք. Քուշներեան	31
Ամէն բան Աստուած կը ստեղծէ. — Հ. Ա. Ղազարեան	33
Զմեռը և զարունը. — Ն. Թումազէոյ	33
Յարդէ Պոչը. — Թեմիստոկլէս Կրատի.	34
Պոչատ Աղուէս. — Հ. Ք. Քուշներ	36
Մանկավարժին Ակնարկ մը. — Հ. Ա. Տիրոյեան	38
Աստուած ամէն տեղ է. — Ալիշան	38
Շուն. — Հ. Ս. Երեմեան	43
Ըլլալ և երեւալ. — Հ. Ա. Ղազարեան.	45
Թիթեոնիկ և Մեղու. — Նոյն	46
Պօղ և Վիրգինեայ փոխադարձ սէրը. — Պօղ և Վիրգինէ.	46
Գրաճարակ մուկերն. — Ա. Փանոսեան.	48
Նախախնամութիւն. — Ալիշան	52
Պայծառ Աստղեր. — Վիկ. Աղանուր	55

Մայրիկին երգը. — Լուի Ռադիզզան	55
Կանկաձուկն. — Գ. Կոծծի	59
Պարտիզականը և որսորդը. — Ֆ. Տ. Կուէրացի	61
Շատ են Աստուծոյ գործերը. — Հ. Ղ. Աւիշան	61
Խննդեան Թուշունները. — Հ. Տըլաբորդ	64
Ազգասիրութիւն	70
Հայոց Աշխարհիկ. — Աւիշան	74
Իմ Աստղը. — Հ. Կարապետ Տէր Սահակեան	76
Աքաղաղը և մուկը. — Կ. Մ. Ռուֆոյ	78
Աղուէս, շուն և քաղաղ. — Ն. Թումազէոյ	82
Ամպերու ճամբան. — Հ. Կ. Տ. Սահակեան	84
Ջիւն. — Ասա Նեկրի	86
Կրակ, Զուր և Պատիւ. — Գ. Կոծծի	90
Փիղ. — Հ. Ս. Երեմեան	91
Սատանան և Շուքը. — Արդուրոյ Կրաֆ	93
Սնապարծ Զորին. — Հ. Ք. Քուշներեան	95
Արեւելքէն կու գաս. — Հ. Կ. Տ. Սահակեան	96
Տանձերը. — Գ. Կոծծի	98
Ճանճը և Տոբիա. — Յ. Ճուսզի	102
Ճանճ. — Վ. Վ. Մինասեան	103
Արծիւը և օձը. — Մէլքիորէ Զէզարոզդի	108
Էշը դատաւոր. — Նիկողայոս Ֆորդէկուէրրի	109
Մեղուներու թագուհին. — Կրիմ եղբարք	111
Առիժն յորսի. — Հ. Ք. Քուշներեան	115
Կարպիս և Սաթենիկ. — Հ. Մկրտիչ Պոտուրեան	117
Մկրտան ու ծառ. — Հ. Սիմոն Երեմեան	119
Տղոց երգն և պարը. — Ճ. Քարաուչի	123
Խթման պուպրիկը. — Հ. Մկրտիչ Պոտուրեան	124

ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ԱՆՁԻՆ. — ՊԼԷՐԻ. Թրգ. Հ.	
Ա. Ղալիկան	— 60
ԴՊՐՈՑ ԲԱՐՈՒՑ. — ՊԼԱՆՇԱՐԻ. Թրգ. Հ. Ա. Քալուժի	3 50
ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹԻՒՆ. — գրեց Տորթ.	
Վ. ԹՈՐԳՈՄԵԱՆ	1 50
ԵՂԵՒԻՆԻՆ ՏԱԿ. — Հ. Ղ. Ամբաս. Թրգ. Հ. Վալ.	
Յովհաննէսեան 1931	1 50
ԵՐԿՈՒ ՀԱՋԱՐ ՄՂՈՆ. — Ամերիկայի ներքե. Էմի.	
լիոյ Սարգսրի. Թրգ. Հ. Յակոբոս Բոսպորյան	
1931	2 —
ԶԲՕՍԱՐԱՆ ՄԱՆԿԱՆՑ. — 6 հար. պատանիներու համար	9 —
ԹԱԳԱՒՈՐ ԼԵՐԱՆՑ. — Վեպ. Ե. Արժոյի. Թրգ. Հ. Ա.	
Գանաթեան	1 50
ԼՃԱԿԻՍ ԶԿՆՈՐԱՐ. — Վեպ. գրեց չ. Յ. ԻՍԱՎԵՐՏԵՆՑ	1 —
ԼՈՒԴՈՎԻԿՈՍ ԺՋ. — Սրտաշարժ պատմութիւն. գրեց	
Չ. Գ. ՃԵՂԱՆԱՆ	2 —
ԽՕՍԵՑԵԱԼԻ. — Վեպ. ՄԱՆԾՈՆԻԻ. Թրգ. Հ. Ե. Հիւրմիւլ.	
(պատմական մասը գրաւար, խօսակցութիւնը .	
աշխարհաբար) 2 հատոր (Տես հ. ՆԵԱՆԱՐԵՐԸ)	4 —
ԿԱՑԼԱԿՆԵՐ. — Վեպ. գրեց չ. Ս. ԵՐԵՄԵԱՆ	1 50
ԿԵԱՆՔԻ ՆԱՌՈՐԵԿԻՆ. աղոց համար բարոյական դա.	
տեր, զինական, կրթական, զուարճայի ե պատկերա.	
գարգ. Հ. Ա. Յովսէփեան. էջ 382, 1931	2 60
Կ. ՊՈԼԻՍ. — Տպարարութիւն. գրեց չ. Ս. ԵՐԵՄԵԱՆ	2 25
ՀԱՅ ԿՍՏՅԵՐՔ ԲԻԻՋԱՆԴԻՈՆԻ. — գրեց չ. Կ. ՏԷՐ	
ՍԱՀԱԿԵԱՆ. 2 հատոր	4 —
ՀԱՅ ՄԱՏԵՆԱԳԻՐՆԵՐ ԺԺ ԴԱՐՈՒ (ռոմանտիկ). —	
գրեց չ. Բ. ԶՐԱՐԵԱՆ	1 —
ՀԱՆԳԱՅ ԵԿԵՂԵՑԻՆ. — Ազգային Վեպ. գրեց չ. Ն.	
ԱՆԴՐԻԿԵԱՆ	1 —
ՀԻՆ ՕՐԵՐ ԵՒ ԱՅԴ ՕՐԵՐՈՒՆ ՀԱՅ ՄԵՆԱՏՈՒՆ.	
ՆԵՐԸ (1850-1879). գրեց Յ. Գ. ՄՐՄՐԵԱՆ	1 —
ՃԱՆԱՊԱՐՀՈՐԴՈՒԹԻՒՆ Ի ՊՈՄՊԷՑ ՀՆԴԿԱՆ. —	
գրեց չ. Յ. ԻՍԱՎԵՐՏԵՆՑ	1 50
ՄԱԳՆԵՍԱԿԱՆ ՔՈՒՆ. — գրեց չ. Ս. ՍԱՐԵԱՆ	1 50
ՄԱՐԸ, ԱՌԱՋԻՆ ԴԱՍՏԱՐԱԿ. — Թրգ. Հ. Գ. Զարբանալեան	1 40
ՄԱՏԵՆԱԳՐԱՆ ՄԱՆԿԱՆՑ — 15 հատորիկներ աղոց	
համար	6 —
ՅԱՂԱԳՍ ՄԱՐԴԿԱՆԻՆ ՊԱՐՏՈՒՑ. — Ս. ՓԷԼԻԴՐՈՅԻ.	
Թրգ. Հ. Գ. Այվազովսքի	— 50
ՅՈՎԱՆՔ ԳԵՂԵՑԻԿ. — Վեպ. ՊԻՂՈՊԷԻ. Թրգ. Հ. Վ.	
ՇԷՂԱՆԵԱՆ	1 50
ՅՈՒՇԻԿ ԶԱՅՐԵՆԵԱՆ. — գրեց չ. Ղ. ԱԼԻՇԱՆ. 2 հար.	6 —
ՅՈՒՇԻԿ ԼՈՒԴՐԱՅԻ. — Ճանապարհորդական աղաւորու.	
թիւներ. Ե. ՏԷ ԱՄԻՁԻՍԻ. Թրգ. Հ. Յ. Թորոսեան	— 50

ՆՇԱՆԱՆՆԵՐԸ. — Վեպ. ՄԱՆՇՈՐԻԻ աշխ. Մոս Թրգ.	5 —
Հ. Ա. Ղազիկյան	
ՆՈՒՒՐ ՄԱՆԿԱՆՑ. — Փաքրիկ տառնաւորներ ապոց հա.	
աւար գրեց չ. Ա. ՂԱԶԻԿԵԱՆ.	— 30
ՇԱՐՔ ԸՆՏԻՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆՑ. — Վեպեր զամազամ	
ամուսնի ձեղիմակաց. 9 հատոր	13 50
Հատոր Կ'արճէ.	1 50
ՇՆՈՐՀԱԼԻ ԵՒ ՊԱՐԱԳԱՑ ԻՒՐ. — գրեց չ. Ղ. ԱՆՇԱՆ	6 —
ՈՍԱՆԻԿ ԼԵԶՈՒՆ. — Դպրոցականաց համար հանկի	
գիրք. Ե. Տէ ԱՄԻԶԻՍԻ. Թրգ. Հ. Ա. Զաւաթեան	3 —
ՈՒՂԵՒՈՐՈՒԹԻՒՆ ՅԱՅՐԱՐԱՏ. — ՄԱՌԴՈՎՑԷՎԻ	
Թրգ. Հ. Ք. Քաշիկեան	— 60
ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑ. — 3 հար. 1814-1878	
գրեց չ. Մ. ՆՈՒՐԻՍԱՆ	12 —
ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՈՑ. — 2 հար. գրեց չ. Ս. Տէր	
ՄՈՎՍԵՍԱՆ	6 50
ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՔՐԻՍՏՈՍԻ. — Յ. ՊԱՊԻՆԻ. Թրգ. Հ.	
Ա. Ղազիկյան.	8 —
ՊՕՂ ԵՒ ՎԻՐԳԻՆԷ. — Վեպ. ՊԵՆԱՐՏԷՆ ՏԸ ՍԷՆ ԲԻՆԻ.	1 50
ԶՐՀԵՂ ԵՂՂ. — չ. ՍԷՆ-ՔԻՆԷՎԻՉԻ. Թրգ. Հ. Ա. Գոնտաքեան	3 —
ՌՈՊԷՆՍՈՆԷ ԲՐԿԱՆՔ. — Վեպ. ՏԸՖՈՆԷ. Թրգ. Հ. Մ.	
Բաշիկեան	2 50
ՍԻՐՏ. — Դպրոցական աշակերտի կեանքի նկարագիր. Ե.	
Տէ ԱՄԻԶԻՍԻ. Թրգ. Հ. Ա. Զաւաթեան	2 50
ՍՐՈՎ ՀՐՈՎ. — Վեպ. չ. ՍԷՆ-ՔԻՆԷՎԻՉԻ. Թրգ. Հ. Ա.	
Գոնտաքեան	5 50
ՎԵՍՏԵԱՆ ԿՈՅՍ. — Վեպ.	2 —
ՎԻՊԱԿՆԵՐ. — Թրգ. Հ. Ա. Ղազիկյան.	— 60
ՏՂԱՔՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ ՃԱՌԵՐ. — Ե. Տէ ԱՄԻԶԻՍԻ.	
Թրգ. Հ. Ա. Գառզանտիկեան	1 —
ՏՈՒՐԿԻՆ. — Վեպ. Հայկական պատմութեան. գրեց չ.	
Ս. ՆՐԵՄԵԱՆ	2 —
ՅՈՑՑՔ ԱՍՏՈՒԾՈՑ. — Ընթերցման գիրք ապոց համար.	
գրեց չ. Ղ. ԱՆՇԱՆ	— 50
ՓԱՐԻՈՒԱ. — Վեպ. Հին Քրիստոսեից կեանքէն. ՈՒԱՅԶՄԱՆԻ	3 —
ՓԱՐԻԶՈՒ ՅՆՑՄՈՒՆՔՆԵՐԸ. — Ֆրանսայի մեծ յեղա.	
փոխութեան ժամանակի գէղարք. ՄԱՐՍԻՄ ՏՈՒՔԱՆԻ.	
Թրգ. Հ. Մ. Նուրիկեան	1 50
ՓԱՆ ՄԻՔԱՅԷԼ ՎՈՒՈՏՈՎԱՔԻ. Վեպ. չ. ՍԷՆ-ՔԻՆԷՎԻՉԻ	
Թրգ. Հ. Ա. Գոնտաքեան	5 —
ՔԱՂԱՔԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ. — գրեց Գիրպ. Ի. ՓԱՓԱԶԱՆ.	— 50
ՖԷԼԻՉԷ ՌՈՊՈՒՆ. — Մանապարտի մը վերջին վայր.	
կեանքը. ՌՈՉՄԻՆԻ. Թրգ. Հ. Ռ. Թրեանց.	— 50

ԳԱՄ Հիմնարար Գիտ. Գրադ.

901000774

